

Geliş Tarihi : 08.11.2024
Kabul Tarihi : 06.03.2025

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1581644>

Akyüz, B. & Yavuz, Ş. (2025). Of lu olmak: kimlik ve kimliğin medyada temsili. *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(25), 25-49. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1581644>

OFLU OLMAK: KİMLİK VE KİMLİĞİN MEDYADA TEMSİLİ

Beyza AKYÜZLÜ¹, Şahinde YAVUZ²

ÖZ

Kimlik, sosyal bilimciler, siyasetçiler tarafından, kültürel çalışmalar, din, hukuk gibi alanlarda tartışılan, kesin tanımlı olmayacak kadar akışkan ve ilişkisel kapsamı hızla değişen kavramlardan biridir. Özellikle 1980 sonrasında sosyoloji, iletişim, sosyal psikoloji, felsefe ve siyaset bilimi alanlarında artan kimlik üzerine çalışmaların gösterdiği gibi kavram, hem çok yeni bir tartışma alanı sunmakta, hem de farklı ve çok boyutlu tartışmaların ana teması olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Trabzon'un ilçelerinden biri olan Of'ta yaşayan Of luların kimliklerini nasıl kurdukları, kendilerini diğer kimliklerden nasıl farklılaştırarak bir anlam inşa ettikleri, Of lu olmayan diğer Trabzonlular tarafından nasıl algılandıkları ve Trabzon/Of kimliğinin medya temsillerinin katılımcılar nezdinde nasıl değerlendirildiğini araştırmaktır. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımının kullanılması uygun bulunarak derinlemesine görüşme metodu seçilmiştir. Bu kapsamında 11 Of lu ve dokuz Trabzonlu olmak üzere toplamda 20 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları MAXQDA 2020 ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, Of luların, Of lu olmanın kendine has bir ayrıcalık ve avantaj sağladığı görüşünde oldukları anlaşılmıştır. Bu ayrıcalık hissi Of lu erkeklere çocukluklarından itibaren benimsetilmekte ve çevresel faktörlerce pekiştirilmektedir. Kimlik perspektifinden incelendiğinde; Of lu kimliğinin Sosyal Kimlik Kuramı'nın iç grup aidiyetini olumlama süreçlerine bağlı olarak işlediği, Of luların sosyal grup içerisinde olumlu bir benlik geliştirme potansiyeline sahip olduğu görülmüştür. Trabzonlu / Of lu kimliğinin medyadaki temsili, katılımcılar tarafından abartılı ve gerçeğe aykırı olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Sosyal Kimlik Kuramı, Medya, Temsil, Of lu Kimliği

¹ Doktora Öğrencisi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, beyza_kaya22@trabzon.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0006-7707-6419>

² Prof. Dr., Trabzon Üniversitesi, İletişim Fakültesi, sahinde.yavuz@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8592-3327>

Date Received : 08.11.2024
Date Accepted : 06.03.2025

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1581644>

Akyüzlü, B. & Yavuz, Ş. (2025). To be from Of: the identity and its representation in the media. *HUMANITAS - Journal of Social Sciences*, 13(25), 25-49. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1581644>

TO BE FROM OF: THE IDENTITY AND ITS REPRESENTATION IN THE MEDIA

Beyza AKYÜZLÜ³, Şahinde YAVUZ⁴

ABSTRACT

Identity is a concept extensively debated by social scientists, politicians, and scholars across fields such as cultural studies, religion, and law. Its definition is fluid, and its relational boundaries continue to evolve rapidly. Since the 1980s, studies on identity within disciplines like sociology, communication, social psychology, philosophy, and political science have not only introduced new perspectives but also made identity a central theme in complex, multidimensional discussions. This study aims to explore how residents of Of, a district in Trabzon, construct and express their identity, differentiate themselves from other identities, and are perceived by non-Of Trabzonians. It also examines how media representations of the Trabzon/Of identity are evaluated by the participants. A qualitative research approach was employed, using in-depth interviews as the primary method. Interviews were conducted with twenty participants—eleven from Of and nine from Trabzon. The research findings were analyzed using MAXQDA 2020. The study reveals that individuals from Of believe their identity confers a unique sense of privilege and advantage. This perception of privilege, instilled in Of men from childhood and reinforced by environmental influences, plays a significant role in shaping their self-awareness. From a social identity perspective, the Of identity aligns with Social Identity Theory, where individuals affirm their in-group affiliation and foster positive self-consciousness within their social group. Participants also expressed that media representations of the Trabzon/Of identity are exaggerated and often unrealistic.

Keywords: Identity, Social Identity Theory, Media, Representation, Of Identity

³ PhD Student, Trabzon University, Institute of Graduate Studies, beyza_kaya22@trabzon.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0006-7707-6419>

⁴ Prof. Dr., Trabzon University, Faculty of Communication, sahinde.yavuz@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8592-3327>

Giriş

Farklı olmak, ayrıksı hissetmek modern bir olgudur. Cemaat halinde yaşayan bireyler kimliklerini topluluk içinde eritip “biz” oldukları için, diğerlerinden farklı olduklarını vurgulamaya daha az ihtiyaç duyarlar. Çünkü herkes doğduğu yerde tüm hayatını geçirdiğinden bu topluluk içinde ayrıksı olmaktan çok, topluluğa benzemek arzu edilir. Modernite ile başlayan kentleşme, sanayileşme ve iletişim araçlarının gelişimi gibi olgular bireyleri cemaatinden koparıp, anonim bir topluluğun parçası yapmıştır. Birey modern çağda kimliğini kurmak için hem topluluğa uymak hem de farklı olduğunu ispatlamak zorundadır. Modern bir unsur olan kimlik, topluluğa bağlılık kadar ondan farklılaşmayı da gerektirir. Farklı olmak, ayrıcalıklı hissetmek kişinin hem bireysel kimliğine hem de grubuna, ırkına, rengine, etnisitesine, bazen tuttuğu takıma göre değişen bir durumdur. Trabzon’un 18 ilçesinden biri olan Of’ta yaşayanlar kendilerini bir Ofllu olarak hem Trabzon’un Of dışında kalan kesiminden, hem de Türkiye yurttaşlarının tümünden farklı hissetmektedirler. Ofllu olmanın bir ayrıcalık olduğuna inanan ve bunu çevresine yansıtan pek çok Ofllu vardır. Öyle ki “Ofllu olmak bir ayrıcalıktır” başlıklı çok takipçili bir Facebook sayfası bile bulunmaktadır.

Kimlikler, içinde bulunulan topluma, kültüre göre şekillenir. Kişiler bir toplum içerisinde yaşadıkları için içinde bulundukları çevre ve sosyal gruplardan etkilenirler. Aynı zamanda kişisel kimliklerini de kendi benlikleri içerisinde kurma çabasıındalardır. Kimliklerin inşa sürecinde en önemli faktör ötekinin bulunmasıdır. Bireyler ‘öteki’ olandan nasıl farklılaştıkları veya onunla ortak hangi özelliklere sahip olduklarına bakarak kimliklerini kurarlar. Ofllular kendilerini diğer Trabzonlulardan ayrı tutmakta ve “Ofllu” olarak kendilerine özgü bir kimlik inşa etmektedirler. Bu kimlik duygusu, Ofllu olmaktan kaynaklı ayrıcalıklı hissetmek, bundan gurur duymakla ilgilidir. Bu çalışmanın iki boyutu bulunmaktadır: Çalışmanın birinci boyutundaki amaç, kendilerini Trabzon’dan ayırmak için plakalarının bile 61,5 olduklarını ifade eden Ofllu kimliğinin kurucu unsurlarını araştırmak, Oflluların kimliklerini nasıl inşa ettikleri, Ofllu olmanın onlar için ne anlam taşıdığı, Ofllu olmayan Trabzonluların gözünde Oflluların nasıl konumlandırıldıkları sorularına yanıt bulmaktır.

Kimliklerin inşa sürecinde temsiller de etkilidir. Temsil, bireylerin dünyayı anlamlandırma ve öğrenme sürecinde büyük ölçüde rol oynayan faktörlerden birisidir. Günümüzde kimliği etkileyen temsillerin en yoğun bulunduğu alan medyadır. Medya, gerçek dünyadaki nesneleri/kişileri bir temsil süzgecinden geçirerek, onu arzulanan bir biçime dönüştürerek kurgulamakta, bu kurgu sonucunda yeniden biçimlenen gerçek, medyanın sunduğu biçimde izleyiciye sunulmaktadır. Çeşitli çalışmalar (Boztepe, 2017; Güneş & Yıldırım, 2019; Özmen & Vural, 2023; Yel, 2018; Yiğitbaşı & Sarıçam, 2020; Yoğurtçu, 2019) medyada temsil kavramı üzerine yaptıkları araştırmalarla, farklı sınıf, yaş, cinsiyet, meslek grupları, coğrafya ve kültürlerin izleyicilere nasıl sunulduğu ve izleyici tarafından nasıl algılandığını incelemişlerdir. Batı medyasının nasıl olup da Batılı olmayanları öteki olarak konumlandığını inceledikleri çalışmalarında Morley ve Robins (1997, s. 183), kullanılan dilin “biz” ve “onlar” ayrımını keskinleştirdiğini, medyadaki temsillerin, kimliklerimizi tanımlamamıza ve “öteki” ile aramızdaki sınırları çizmemize yardımcı olduğunu belirtir. Bu anlamda ekranın işlevi çift yönlüdür. Ekran, sadece görüntüleri yansıtan bir araç değil, aynı zamanda kimliklerimizi inşa ettiğimiz, korkularımızı, düşlerimizi ve arzularımızı “öteki”ne yansıttığımız bir aynadır. Bu nedenle, medya temsilleri sadece “öteki”ni değil, aynı zamanda “biz”i de şekillendirmektedir. Medyada temsiller, insanları, olayları ve görüşleri sınıflandırmakta, sürekli tekrar etmek suretiyle izleyiciye izlenen konuya dair yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın ikinci sorusu, “medyada Trabzon-Ofllu kimliği nasıl temsil edilmektedir ve bu temsil ile gerçeklik birbiriyle uyuşmakta mıdır?” olarak belirlenmiştir. Bu sorunun yanıtı aranırken medyada Trabzon-Ofllu kimliğinin nasıl temsil edildiği ve bu temsilin gerçekle ilişkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Trabzon’a ilişkin

son yıllarda artan bir yayın söz konusudur. *Trabzon'u Anlamak* (Bakırezer & Demirer, 2017) Trabzon'un sosyolojik ve kültürel yapısını anlatan makalelerden oluşmaktadır. Bunun gibi *Karardı Karadeniz* (Biryol, 2012) başlıklı eserde Karadeniz bölgesi ve özelde Trabzon'u anlatan yazılara yer vermiş, Sevinç (2014) Trabzon kimliğini farklı yönleriyle anlamaya ilişkin bir çalışma yürütmüş, Trabzonspor üzerine derlenen kitaplarda da spor özelinde şehrin kimliğini anlatan yazılar (Doğanay, 2022; Saltık, 2022) yer almıştır. Trabzon'un farklı sosyolojik ve kültürel yönlerini anlatan çalışmalar da yapılmıştır. Buna mukabil, Trabzon ve Karadenizlilik üzerine son yıllarda artan dizi ve sinema filmi üretimi vardır.⁵ Bu dizi ve filmlerin ortak noktaları Karadeniz kültürü (mekân kullanımı, gündelik yaşam, aile yapısı, şive, kimlik, yeme ve giyim tarzı) üzerine şekilleniyor olmasıdır (Özmen, 2022, s. 59-60). Ayrıca medya temsili bağlamında Doğu Karadeniz toplumuna ilişkin çalışmalar (Balcı, 2020; Özmen, 2022; Sözkese, 2021; Subaşı, 2018; Taş, vd., 2017) yapılarak diziler ve filmler aracılığı ile kentin, kent destinasyonlarının ve yöresel kadın ve erkek kimlikleri üzerine araştırmalar yapılmıştır. Ancak incelenen literatürde, Trabzon ve Oflu kimliği özelinde bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma mikro kimlik araştırması ve medya çalışmalarının bir araya getirmesiyle literatürde bu boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Çalışmada ilk olarak kimlik kavramı açıklandıktan sonra sosyal kimlik ve Trabzon kimliği anlatılacak, sonrasında medya temsili ve kimlik ilişkisine yönelik açıklamalarda bulunulacaktır. Kavramsal çerçeveyi oluşturan bu bölümlerin sonunda, araştırmanın yöntem ve bulgularına geçilecektir.

Kimlik ve Kimliğin Oluşumu

Kimlik, sosyal bilimler, siyaset ve kültürel çalışmalar, din ve hukuk gibi alanlarda tartışılan, kesin tanımı olmayacak kadar akışkan ve ilişkisel kapsamı hızla değişen kavramlardan biridir. Özellikle 1980 sonrasında sosyoloji, iletişim, sosyal psikoloji, felsefe ve siyaset bilimi alanlarında artan kimlik üzerine çalışmaların gösterdiği gibi kavram, hem çok yeni bir tartışma alanı sunmakta, hem de farklı ve çok boyutlu tartışmaların ana teması olmaktadır. Kimlik konusunun hemen her bilim alanında kabul görmesinin temel nedeni Berger ve Luckman'a (2015) göre modern devlet biçimi olan ulus devletin ortaya çıkmış olması, ulus devletin sosyal devlet rolünü üstlenmesi ancak bu işlevinde başarısız oluşu, güvenceli istihdam kaynaklarının giderek yok olması, egemen birikim rejiminin toplumsal formasyonu düzenlemek için kimliklere başvurusu, modern tahakküm mekanizmalarının kimlikler aracılığı ile kişi ve gruplar üzerinde toplumsal eşitsizlik ve ayrımcı mekanizmaları meşrulaştırıcı bir etken kimlikleri kullanması, kimliklerin bireyleri üretim ilişkilerine, sosyal ilişkilere ve mekânsal ayrışmalara dahil etme ya da hariç tutmak üzere kullanılması, karmaşık sorunlardan gündelik hayat deneyimlerine değin tüm toplumsal alanlarda kimliklere mübadele değeri atfedilmesi ve son olarak da modernliğin iddiası olan siyasal, hukuki ve ekonomik politikaların ve kurumlarının çöküşü sayılabilir (Akt. Alpman, 2023, s. 3). Kimlik konusunun gündeme gelerek farklı boyutlara eklenmesi modernliğin başarısızlığı olarak görülmekte, çöken, yok olan, işlemeyen modern mekanizmalar farklı kimlik ya da kimlik tasavvurlarının oluşumuna yol açan zemini hazırlamaktadır. Ancak kimlik müzakereleri her toplumda benzer yolları izleyerek kurulmamaktadır. Ahıska (1996, s. 13) hem ulusal hem de toplumsal gruplar düzeyinde kimlik kavramının farklı tarihsel coğrafyalara göre değişen ve birbirinin de içine geçen bir tarihi olduğunu belirtir. Sadece fikir tarihi değil, pratik tarihin içinde de kimlik kavramı güncel hayatın içinde farklı anlamlar kazanır: Bir varoluş biçiminden kaçış olarak kimlik, savunma olarak kimlik, idare ve tasnif aracı olarak kimlik, yeni toplumsal sınırları

⁵ Karadeniz yöresine ait dizi ve filmlerin özellikle 2000 yılı sonrasında ön plana çıktığı görülmektedir. Bu diziler; Gülbeyaz (2002), Fırtına (2006), Sevdaluk (2013), Benim İçin Üzülme (2012), Aşk Yeniden (2015), Ege'nin Hamsisi (2018), Sen Anlat Karadeniz (2018) ve Kuzey Yıldızı İlk Aşk (2019) adlı dizilerdir. Beyazperdede yer alan özellikle Trabzon, Rize, Artvin gibi Doğu Karadeniz bölgesini konu alan filmler ise, Amerikalılar Karadeniz'de 2 (2007), Off Karadeniz (2010), Sümela'nın Şifresi: Temel (2011), Tepenin Uşakları (2013), Öyle Sevdim Ki Seni (2013), Bizum Hoca (2014), Oflu Hoca'nın Şifresi (2014), Yağmur: Kıyamet Çiçeği (2014), Kalandar Soğuğu (2015), Seni Seven Ölsün (2016), Emicem Hospital (2016) şeklinde sıralanabilmektedir.

belirleyen olarak kimlik, eşitlik çağrısı olarak kimlik vb. Kimliğin girdiği kabın biçimini alan su gibi akışkan bir tarafının olduğunu söylemek, farklı araştırma alanlarında kimlik çalışmalarına bakarak anlaşılabilir. Çünkü kavram farklı alanlarda kendine tartışma alanı açmaktadır.

Kimliğin tanımına dair ortak bir görüş bulunmamakla birlikte bu kavramın ne olduğuna ilişkin çeşitli açıklamalar yapılmaktadır. Bozkurt Güvenç (1993, s. 3) kimliği, genel olarak, çeşitli büyüklük ve nitelikteki toplumsal grupların “kimsiniz, kimlerdensiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar olarak tanımlamaktadır. Kişinin kendinin kim olduğunu araştırmaya başlamasında kendisini neye dayanak alarak tanımladığı ya da kendisini diğerlerinden ayırt edici vasıflarının neler olduğu sorularının yanıtlanması gerekir. Kimlik kavramı bu açıdan bireysellik içerirken, bireyler yalnız bir ortamda büyümediklerinden sosyal bir özellik de gösterir. Connolly’ye (1995, s. 92) ifade ettiği gibi kimlikten söz edebilmek için bir farklılık/öteki gereklidir ve kimlik bu farklılık veya öteki karşısında ne olduğumuzu ve nasıl tanıdığımızla ilişkilidir. Bu nedenle kimliğin kişisel ve sosyal boyutu önem kazanır. Jenkins (2008, s.18) ise, kimliği, ilk önce bizim kim olduğumuza (ben kimim / biz kimiz?) ve sonra ötekilerin kim olduğuna dair algılayışımızla oluştuğunu, kimlik sürecinde aynı zamanda ötekilerin kendilerini ve bizi nasıl algıladıkları ve anlamlandırdığının önemli olduğunu söyler. Çeşitli kimlik tanımlamalarının ortak noktası sosyo psikolojik bağlamdan izler taşır. Bu açıdan bakıldığında kişilerin ya da grupların tek aidiyetleri ya da kimliklerinden çok çeşitli bağlamlarda kullandıkları, kendilerinin bu kimlikle tanınıp, kendilerini bu kimlikle tanıtmakta oldukları çeşitli kimlikleri vardır (Güvenç 1993, s. 4-5). Kimlik, bireyin kendini tanımlama ve konumlandırma çabasıyla ortaya çıkan, çok boyutlu bir kavramdır. Bu süreçte birey, “Ben kimim?” ve “Beni diğerlerinden farklı kılan özellikler neler?” gibi temel sorulara yanıt arar. Bu soruların temelinde ise ait olma ihtiyacı yatar. Aitlik, bireyin özsaygısını güçlendiren temel bir gereksinimdir. Bir gruba ait olmak, bireye kimlik ve anlam kazandırır, sosyal bağları güçlendirir ve bütünleşme duygusunu artırır. Bu bağlamda, kimlik, sosyal ilişkilerin sürdürülebilirliği için insanları bir arada tutan bir “sosyal çimento” işlevi görür (Sığın-Karaduman, 2009, s. 98). Nuri Bilgin, (1999) kimlik sorununu iki temel tarihsel düşünce akımıyla ilişkilendirir: evrenselcilik ve farkçılık. Evrenselcilik, homojen bir toplum yapısını ve “evrenin tektipleştirilmesi” idealini savunur. Temel hedefleri arasında serbest piyasa ekonomisi ve Batı tipi demokrasi yer alır. Bu süreç, bir anlamda "batılılaştırma" olarak da adlandırılabilir. Farkçılık, daha heterojen ve küçük grupları merkeze alan bir toplum idealini benimser. Milliyetçilik, bölgecilik, kültür çeşitliliği, etnosantrizm, radikal dinci akımlar ve cemaatçilik gibi kavramlar bu akımın önemli unsurlarıdır Aydınlanma idealine göndermede bulunan evrenselcilik ve yerel grupların varlığını anlatan “farkçılık” modern dönem siyasetinin belirgin özelliklerindendir. Her nerede farklı olmaya vurguda bulunuluyorsa -bu milliyetçilik/cemaatçilik/bölgecilik olabilir- orada evrenselcilik ideallerine karşı bir duruş, bir itiraz vardır. Aydınlanmacı ve modern kimlikler postmodern olana evrildiğinde, evrenselcilik yerini farkçılığa bırakmıştır. 1980’lerden önce kimlik tanımlamalarında ulusal kimlik ön plandayken, bu dönemden sonra kimlik referansları değişmiş, artık kimlik, cemaatler, halklar, dil grupları, tarihi hatıra ortaklıkları ve hatta kurgusal veya somut küçük gruplar üzerinden tanımlanmaya başlanmıştır. Bu değişim, modernleşmenin ulusal kültürlerle dayanan uluslaşma çabalarından, postmodern toplumun farklı kimliklerin bir arada yaşamasına geçişiyle açıklanmaktadır, tek bir kapsayıcı kültür ve kimlik anlayışı yerine, çok kültürlülük ve farklı kimliklerin varlığı kabul edilmektedir (Akça, 2005, s. 15). Ofllu kimliğinin küçük/yerel farklılığı öne çıkarma arzusu postmodern bir oluşum olarak kabul edilmesi olasıdır. Onlar hem ulusal kimlikten hem de Trabzon kimliğinden ayırsı bir tavırla kendilerini yeniden konumlamaktadırlar.

Kimliğin oluşumunda ‘öteki’ kavramı olmazsa olmaz bir unsurdur. Çünkü bir bireyin veya toplumun “ben” veya “biz” kimliğini oluşturabilmesi için “bana benzemeyen” veya “bize benzemeyen”lere ihtiyacı vardır. Birey ancak kendisinden farklı bireyler ya da toplumlara arasındaki farka bakarak, sınıflamalar yaparak kendi kimliğini kurmaktadır. Dolayısıyla, öteki, öznenin sahip olduğu özelliklere sahip olmayan ve bu farklılığından dolayı öznenin istikrarlı dünyasına bir tehdit niteliği oluşturmaktadır (Yeğenoğlu, 2003, s. 15). Ötekinin temel karakteri olumsuz olanı bağrında barındırmasıdır zaten bu nedenle öteki bu ünvanı kazanmıştır. Kearney’e (2012, s. 5) göre; öteki daima yabancı / canavar konumundadır. Yabancı kavramı genel olarak “kendilerini başkalarının üzerinden ve başkalarıyla karşıtlıklarına göre tanımlamaya çalışan insanlar için bir sınır deneyimi olarak iş görür.” Yabancılar kendi pencerelerinden daima bir ötekidir. Bireyler kendilerine yakıştırmadıkları tüm olumsuz özellikleri ötekine yükleyerek onu “canavar” konumuna yerleştirmektedir. Ötekileştirme, ırksal, etnik köken, dini veya azınlık olma durumu gibi çeşitli faktörlerden kaynaklı gelişebilmektedir. “Öteki”, kişinin kendi iç dünyasına ait olan, ancak dışarıda algılandığı bir varlıktır. Kişi, kendi sınırlarını ve kimliğini, ancak “öteki”nin bakışıyla anlayabilir. “Ben”, “öteki”nin algısında şekillenir. Bu anlayış, iç ve dış, ait olan ve olmayan, bilinen ve bilinmeyen arasındaki geleneksel sınırları yıkar. Söylemin bu ikiliği, “öteki”nin “ben” için bir gereklilik olduğunu ortaya koyar. Kimlik, “öteki”nin bakışında yazılıdır ve bu yazılım, kendi ifadesini büyük ölçüde önceden belirlenmiş bir metin içinde bulur (Hall, 1998, s. 71). Birey ya da topluluk/toplumların aynası kendileri gibi olmayanlardır. Bu ayna olmasa kendilerini yüceltecek ya da aşağıda olduklarını düşünecek bir karşılaştırma olanağı bulunmayacaktır. Modern toplum “öteki” kimlikler açısından zengin bir çeşitlilik sunar, bu çeşitlilikte her birey ya da topluluk içinde yaşadığı koşullara uygun buldukları “öteki” olanı seçebilmektedir.

İnsan kimliğinin oluşturmada ve şekillenmesinde bireysel iç dinamiklerinin yanında sosyal yaşamın da belirleyici bir işlevi bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, kimlik bireysel bir olgu olarak düşünülse de kimliğe etki eden sosyal bir organizma bulunmaktadır. Dolayısıyla, kimliğin oluşmasında ve şekillenmesinde toplumun ulusal, kültürel, ekonomik değer ve davranış kalıpları, kolektif semboller gibi faktörler yer alır (Aşkın, 2010, s. 217). Kimlik sosyal ve kişisel kimlik olarak iki boyutta ele alınmaktadır. Kültürel, ulusal, etnik veya yöresel kimlikler de sosyal kimlik sınıfındadır. Sosyal kimlik ise, kimliğimizin hangi sosyal gruba ait olduğu hakkındaki bilgi veya bilince dayanan kısmıdır. Dolayısıyla sosyal bir gruba ait olmak, içinde bulunduğumuz gruba ilişkin birtakım duygular ve değerler beslememize neden olmaktadır. Bu bağlamda kimliğe ilişkin sosyal bilimciler tarafından geliştirilmiş olan yaygın kuramların başında Sosyal Kimlik Kuramı gelmektedir. Henri Tajfel (1981) ve John Turner ve arkadaşları (1979) tarafından geliştirilen Sosyal Kimlik Kuramı’nın temel savı, sosyal bir varlık olan bireyin duygu, düşünce ve davranış biçimlerinin oluşmasında ve sosyal bir kimlik geliştirmesinde içinde bulunduğu sosyal grupların etkisinin büyük olduğudur. Bireyler bir grup içindeyken veya bir grubun dışındayken benlik algıları birbirinden farklılaşmaktadır. Bu anlamda, bireyin grup dışındaki kişisel kimliği grup içindeyken yerini sosyal kimliğe bırakmaktadır (akt. Dalbay ve Avcı, 2018, s. 31). Tajfel’e (1981) göre sosyal kimlik, kimliğin kişilerarası ilişkiler düzeyindeki bir ifadesidir. Sosyal kimlik, kimliğimizin belirli bir sosyal gruba ait olduğumuz hakkındaki bilgi veya bilincimize dayanan kısmıdır (akt. Dalbay ve Avcı, 2018). Dolayısıyla sosyal bir gruba ait olmak içinde bulunduğumuz gruba ilişkin birtakım duygular ve değerler beslememize neden olmaktadır. Farklı boyutlardaki kimlik tanımlarının oluşumunda sosyal kimlik ve sosyal kimlik inşasında içinde bulunan sosyal gruplar önemli bir role sahiptir. Bu bağlamda çalışmada mikro milliyetçi ve kendine has bir kimliğe sahip olan Trabzon kimliğinin sosyal olarak nasıl inşa edildiği bir sonraki başlıkta tartışılmaktadır.

Sosyal Kimlik Kuramı ve Trabzon Kimliği

Sosyal Kimlik Kuramı, genel anlamda, insanların benliklerini ve kimliklerini kendisini ait hissettiği grubun üyesi içerisinde yükledikleri anlamlardan ve duygulardan yola çıkarak oluşturduğu varsayımına dayanmaktadır (Mummendey & Schreiber, 1983, s.390). Diğer bir deyişle, bu kurama göre, insanlar ‘bireysel’ hareket etmekten ziyade aslında belirli bir sosyal grubun üyesi olarak düşüncelerini ve davranışlarını şekillendirir bu bağlamda kimliklerini inşa ederler. Sosyal kimlik kuramının temel varsayımları şunlardır (Turner, 1987): Bireyler ait oldukları sosyal grubu dikkate alarak kendilerini sınıflandırır ve bu sınıflandırma neticesinde kendi gruplarıyla özdeşleşirler. Bireyin çevresindeki diğer gruplar bireye kendi grubunun konumunu kurabilmek için bir temel sağlar ve birey bu durumda belli davranış ve niteliklere bakarak iç grup/dış grup karşılaştırması yapar. Bireyler olumlu bir sosyal kimlik edinmek için iç/dış grup karşılaştırmasında kendi gruplarını kayırarak diğer grupları küçümseme eğilimine girerler (akt. Demirtaş, 2003, s. 130). Sosyal karşılaştırma, bireyin kendi içerisinde bulunduğu grubu yüceltmesine, abartmasına, diğer gruplar ile arasında farklıların var olan gerçeklikten fazla olduğuna inanmaktadır. Hogg ve Abrams’a (1988) göre, sosyal kimliğe dair sahip olunan tüm bilgiler sosyal karşılaştırma yoluyla edinilmiştir. Bireyin görüşlerinin doğruluğuna duyduğu inanç toplumsal görüş birliğinin sonucunda oluşmaktadır. İlgili görüş birliğine dayanan algılarla ilişkili olarak, bireyin kendi grup algısının diğer olası algılardan daha doğru ve iyi olduğuna inanma eğilimi vardır (akt. Demirtaş, 2003, s. 139). Oflular kendilerine ilişkin algılarında, diğer Trabzonlulardan daha olumlu bir tavır alarak iç grup kayırmacılığı yapmaktadır. Sosyal Kimlik Kuramı’na göre sosyal grup kimlikleri bireyin aidiyet duyduğu din, kültür, milliyet, etnisite, ırk gibi sosyal kategorilere bakarak farklılaştıran öğelere dayandırılarak oluşturulur. Böylece sosyal kimlik, bireyin kendi grubunun diğer gruplardan farklı olduğuna ilişkin farkındalığa dayanır (Tajfel, 1981 akt. Mete, 2023, s. 473). Aralarında adetler, yemekler, ritüeller açısından hemen hiçbir farklılık olmamasına rağmen birçok Ofllu kendi sosyal kimliklerinin diğer Trabzonlulardan ayrıcalıklı olduklarına dair inanca sahiptir. Kendilerinin il olarak Trabzon’a bağlılıklarından ziyade, şakayla karışık da olsa “direkt Allah’a” bağlı olduklarını söyleyerek farklı zaman ve zeminlerde bu ayrıcalıklı konumlarını vurgulamaktadırlar.

Bu araştırma için Oflluluğun anlamlarının araştırılması amaçlanmıştır ancak bu kimliğin Trabzonlu kimliğiyle aralarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. O nedenle Trabzonlu kimliğinin de özelliklerinin ortaya konması gerekir. Trabzon, ilk çağlardan itibaren çeşitli kültürlerle ev sahipliğı yapmış, coğrafyası itibarıyla zorlu bir yapıya sahiptir. Trabzon, Doğu Karadeniz coğrafyasının benzersiz yapısıyla şekillenmiş, tarihi derinliğı ve günümüzün getirdiğı çelişkileri bir arada yaşayan bir şehirdir. Bu şehir, sadece Türkiye sınırları içinde değıl, tüm Doğu Karadeniz bölgesinin coğrafi, denizsel ve doğal özelliklerinin etkisiyle gelişmiştir. Coğrafyanın sunduğu imkânlar ve kısıtlamalar, Trabzon’un tarihsel zenginliklerini beslerken, aynı zamanda onu modern zamanların toplumsal çelişkilerinin merkezi haline getirmiştir. Coğrafya, bir şehrin üzerinde yükseldiğı, yaşam veren unsurları barındıran bir mekândır. Bir yere yerleşmek, o coğrafyanın dağlarını, nehirlerini, havasını, denizini ve tüm doğal unsurlarını kullanmak ve toplumun bu imkânlarla bir şehir inşa etmesiyle ortaya çıkan bir yaşam biçimini ifade eder (Sevinç, 2014, s. 296).

Trabzon, sanayisi gelişmemiş bir şehirdir ve bu durum, kırsal nüfusun yoğun olmasına neden olmuştur. Şehrin coğrafi yapısı, tarım arazilerinin engebeli olması nedeniyle modern tarım araçlarının kullanımını zorlaştırmaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesi genelinde olduğu gibi, Trabzon da tarım arazilerinin yetersizliğı ve nüfus yoğunluğu nedeniyle uzun yıllardır diğer şehirlere ve özellikle Almanya gibi ülkelere göç vermektedir. 1950’li yıllardan itibaren Trabzon, çevre illerden ve köylerden göç alarak büyümüştür. Ancak, şehrin ekonomik yapısının sınırlı olması nedeniyle işsizlik yaygın bir sorundur. İşsizliğin temel nedeni, sanayinin yeterince

gelişmemiş olmasıdır (Emiroğlu, 2017). Trabzon zorlu bir coğrafyaya sahiptir. Bundan dolayı bu coğrafyanın insanları doğayla sürekli bir mücadele içerisinde. Bu mücadele kimliklerine de yansımıştır. Kimi zaman Trabzon insanı, hırçın, asabi, sivri zekâ, çılgın şeklinde tanımlanırken, kimi zamanda eğlenceli, esprili ve komik gibi kalıplarla nitelendirilmiştir (Aksoylu, 2012, s. 44; Arslan 2022, s. 129). Kudret Emiroğlu'na (2017) göre, Trabzon yerel kültürü güçlü, çevresi tarafından çekim merkezi kabul edilen “iddia sahibi” bir şehirdir. Bu iddia tüm Trabzonluların da kimliklerini kurarken şehirlerini ısrarla vurgulamaları ya da şehir milliyetçiliğine yakın olmalarını beraberinde getirmektedir. Trabzonlu kimliği milliyetçi ve muhafazakâr sınıflandırmanın içine girmektedir. Bunun sebebi, “Trabzonluluk” kimliğinin modernleşme ve Cumhuriyetle beraber kabul gören tek kimlikli homojen toplum tarzının bir yansıması olarak Türklük anlayışının etkisinde kurulmuş olmasına dayandırılır (Arslan, 2021; Dönmez, 2019; Yıldırım, 2004). Trabzonlular dine, milliyete, aileye bağlılıkta kendilerini diğer şehirlerden daha ayrıcalıklı ve üstün olarak konumlamaktadır (Yavuz, 2015, s. 118). Trabzonluların kendilerini ayrıksı kılan sosyal kimliklerinin içinde yeni bir sosyal bir kimlik çeşidi olarak “Matruşkalar” içinde bir matruşka olarak Ofluluğun yaratılması ilginçtir. Arslan (2021, s.132) Trabzon kimliğiyle ilgili yürüttüğü çalışmada, Trabzonluların geçmişten gelen etnik çeşitliliğe dayalı yapısından güç aldıklarını ve kentin zengin tarihsel dokusunun kendilerini ayrıcalıklı ve değerli gören bir his oluşturduğu vurgusu ile karşılaşmıştır. Bununla beraber Trabzonluların ayrıcalıklarını vurgularken “İmparatorluk şehri” söylemleriyle kenti yücelttiklerini, böylece Trabzonlu kimliğine yüce bir merteye atfedildiğini aktarmaktadır. Sosyal Kimlik Kuramı'na göre biz ve onlar arasında yapılan ayırma daima iç grup kayırmacılığı ortaya çıkmakta Trabzonlular da kendilerini ülkenin diğer kesimlerinden daha ayrıcalıklı hissetmekte, Oflular bu ayrıcalıkla yetinmeyerek kendileri için yepyeni bir sosyal kimlik üretmektedirler. Leyla Neyzi, Türkiye’de kimliğin bireyin devraldığı bir aidiyet kadar kendi seçimiyle kurduğu bir benlik parçası olarak da görülmesi gerektiğini söylemektedir. “Bu açıdan hem farklı tarihsel kimlikleri hem ulusal kimliği, belirli sınırları olan bütünler olarak görmekten ziyade, zaman ve mekân bağlamında değişen bir kurgu, bir sunum, bir performans olarak görmek gerekmektedir” (Neyzi, 2018, s. 191). Bu açıdan değerlendirildiğinde Türk Trabzonlu/Oflu kimliği gerçek ve tarihi olduğu kadar, kurgu ürünüdür. Nasıl ki Trabzonlu kimliği hem tarihi hem de kurgusal bir yapıya sahipse Oflu kimliği de benzer niteliklere sahiptir. Koç (2020, s. 104) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, Trabzon halkının siyasete ilgisinin farklı yoğunluklarda olduğu, devletin yönetim kademelerinde Trabzonluların bulunmasının onlar onur verici bir durum olarak kabul edilip ilgili halin Trabzonlu kimliğini yüceltmenin bir aracı olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla Trabzonlular, kendi grupları içerisinde güce, prestije sahip kişilerin varlıklarıyla kendi benliklerini olumlu yönde geliştirmekte ve sosyal bir kimlik inşa etmektedir. Sosyal kimliğin inşasında ben ve ötekilerin varlığı sürecinde kendilerinin siyasi açıdan güçlü, milliyetçi, tarihsel açıdan uzun geçmişe sahip olarak konumlayıp, iç grubunu yücelten Trabzonlular gibi Oflular da benzer argümanlara sahiptir. Trabzonlu gençlerin aidiyet mekânı olarak Trabzon’u nasıl algıladıkları ve kenti yaşama biçimlerini araştıran Doğanay’ın (2019) görüşme yaptığı gençlerden birinin ifadesi de şehre ilişkin Trabzonluların bakışını yansıtmaktadır:

Bence Trabzon herkesin yaşaması gereken bir yer. Mutlaka yani ben Trabzonsuz bir hayat düşünmüyorum hani. Türkiye’nin neresi olursa olsun bu kadar özgüvenli bir şehir zaten yok. Herkesin mi bir özgüveni olur, herkeste görüyorum ben onu. Ben Trabzonluyum deyince çok farklı oluyor, sanki dünyanın merkezinde yaşıyormuşsun gibi... (Doğanay, 2019, s. 217).

İnsanların yaşadıkları yerle kurdukları bağ, onların bireysel, toplumsal ve kültürel deneyimlerinin bir yansımasıdır. Mekân, sadece fiziksel bir alan olmanın ötesinde, kişinin kimliğini, duygularını ve toplumla olan ilişkisini şekillendiren önemli bir unsurdur. Bir yere aidiyet duygusu, o yerin fiziksel özelliklerinin yanı sıra, orada kurulan iletişim ve günlük yaşam etkileşimlerinden de beslenir. İnsanlar, mekânda yaşadıkları deneyimleri aktarırken hem kendi

maddi koşullarını hem de o yerle kurdukları duygusal bağı, aidiyet duygusunu, kök salma arzusunu ve sevgiyi ifade ederler. Bu anlatılar, insanların mekânla doğrudan veya dolaylı etkileşimlerini yansıtır (Öztürk, 2023, s. 48). Trabzonlular şehir kimliği o denli özdeşleşmişlerdir ki bir spor sloganı olarak doğan “bize her yer Trabzon” sloganını gündelik söylemlerine katarak, gittikleri her yere Trabzon’u götürme hayallerini kurabilmektedirler. Türkiye’de hiçbir şehir kendinin üzerine bu denli bir aşk, gurur duymamıştır denilebilir. Kimlik duygusunun oluşumu için en önemli öğelerden birisi bir değere ya da simgeye duyulan bağlılık ve grup aidiyetidir. Trabzonlular ve özelde Oflular için şehrin bizzat kendisi, ona bağlanmak için simgesel bir anlam taşımaktadır. İşte bu anlam bize Trabzonlu/Ofluların “ayrıcalıklık” hissinin dayanaklarını göstermektedir. Trabzonluluk ve Ofluluk özelinde iddialı bir kimlik ve şehir milliyetçiliğinden bahsettiğimizde şehre ve Of’a ilişkin yapılan dizilerden ve filmleri de araştırma konusuna dâhil etmek gerekir. Çünkü medyada şehrin ve ilçeye dair medyada yer alan temsillerin şehre dair hangi gerçekliğe dayandığını ve bu gerçekliğin yaşanan hayatta ne oranda karşılık bulduğunu görmek için medyada Trabzonlu ve Ofllu kimliğinin nasıl temsil edildiği de önem kazanmaktadır.

Medyada Temsil ve Kimlik

Temsil kavramı tarihsel süreç içerisinde çeşitli anlamlarla anılmaktaydı. Günümüzde Türk Dil Kurumu (2023) temsil kavramını “birinin veya bir topluluğun adına davranma” şeklinde tanımlarken, Oxford English Dictionary (2023), temsil (representation) kavramı için “Sembolik olarak ifade etme veya belirtme eylemi veya olgusu; (aynı zamanda bazen) bunun bir örneği, sembolik bir eylem” şeklinde açıklamaktadır. Stuart Hall (1997, s. 17) temsili insanlar, olgular ve nesneler ile ilgili zihnimize yer edinen kavramlar bütünü olarak tanımlamaktadır. Hall’e (1997, s. 15-17) göre temsil dil vasıtası ile yaşadığımız dünyayı ve çevreyi anlamlı bir şekilde betimleme ve tasvir etme yoludur. Şey’in (nesnenin) gerçekten mevcut olup olmadığı, şey (nesne) hakkında konuşulması veya düşünülmesi bir koşul veya gereklilik teşkil etmemektedir. Zihnimizdeki şey’e (nesneye) ilişkin yer alan kavram, şey’in (nesnenin) o anki gerçekliğinden bağımsız bir biçimde onun hakkında düşünmeye olanak sağlamaktadır. Temsil kavramı farklı dönemlerde çeşitli anlamlara gelebilen bir kavramdır. Platon temsil kavramını mimesis kelimesiyle ifade ederek, taklit, kopyalama, canlandırma gibi manalara getirmektedir. Aristoteles ise gerçek hakkında bilgi veren simgeler bütünü, göndergeler olarak tanımlamaktadır. Orta çağda ise temsil dini ve ilahi amaçlar için kullanılmış, soyut olan şey’in somut bir şey’de yansıması, cisimleştirme, simgeleştirme anlamlarına gelmektedir. Endüstriyel çağ da dönüşen ve değişen toplumsal, politik ve ekonomik pratiklerin etkisiyle kendi dışında bir şeyi/nesneyi temsil eden ve dolayısıyla temsil ettiği şey/nesnenin yerini alan her tür biçim veya simge olarak anılmaktadır (Varol, 2016). Günümüze gelindiğinde ise iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle temsil, ikame etme, yer alma aynı zaman da bir çarpıtma biçimi olarak açıklanmaktadır.

Neredeyse insanlık tarihi kadar eskiye dayanan temsil kavramının üzerinde çeşitli tanımlar ortaya atılsa da kitle iletişim araçlarının gelişmesi ve bu araçların toplum üzerindeki etkisi ile başka bir boyuta evrildiği söylenmektedir. Dolayısıyla kitle iletişim araçlarında değişen temsil pratikleri hem medyada hem de kimlik üzerinde etkisi oldukça önem kazanmaktadır. Yaşadığımız dünyayı anlama, algılama ve öğrenme sürecinde etkin faktörlerden birisi temsildir. Medya, insanları çeşitli yollarla temsil etmektedir. Bu temsil edilme aynı zamanda insanların belirli bir sosyal gruba dahil olduğu düşüncesi yaratmaktadır. Medya insanların hangi kategorilerin içerisinde olduğunu zihnimize kurmaktadır. Dolayısıyla bu düşünce günlük yaşantımızın bir parçası haline gelmektedir. Oluşturulan bu kategorilere “algısal kümeler” adı verilmektedir. İnsanların medyadaki temsili “algısal kümeler” inşa etmekte ve sürdürmektedir (Burton, 2010, s. 111). Medya, gerçek dünyadaki nesneleri bir temsil süzgecinden geçirerek, onu istediği biçime kurgular, bu kurgu sonucunda alımlayıcı

gerçeği medyanın sunduğu biçimde zihnine kurar ve yerleştirmektedir. Medyanın gelişiminden önce bireyler kimliklerini inşa ederken sembolik materyaller ile yüz yüze etkileşim kurmaktaydı. Dolayısıyla kimliğin oluşumu, bireyin yaşadığı sınırlı çevrede gerçekleşmektedir. İletişim araçlarının gelişmesiyle bu süreç değişikliğe uğramıştır. Kimliğin inşa sürecinde yavaş yavaş dolayimli formlara erişme imkânı bulmaktadır. Dolayım, gündelik yaşamın ve gerçek dünyanın medyanın penceresinden sunulduğu biçimdeki halidir. Bir nevi yorumlama sürecidir (Thompson, 2019, s. 260). Dolayım, temsil, “toplumda taklit edilebilecek davranış kalıpları, rol modeller, değer yargıları ve yaşam tarzı” önerileri sunmaktadır. Bireyler medya içeriklerini alımlarken aynı zamanda medya temsiliyle aktarılan davranış kalıplarının ve yaşam tarzlarını öğrenmekte, taklit etmekte, içselleştirmekte ve hayata geçirmektedir (Varol, 2016, s.179). Böylelikle, zamanla medyada yer alan temsiller ile kimlik özelliklerimiz benzeşmeye başlamaktadır. 2000 yılı sonrası artan, Trabzon ve Of’u da kapsayacak şekilde Doğu Karadeniz üzerine yapılan filmler ve dizilerde yöreye yaşamlar, kişiler, söylemler, adet ve törelere dair temsiller yer almaktadır. Temaları komediden drama kadar uzanan bu medya ürünlerinde, Karadenizlilik kimliği kurgusal olarak yer almaktadır. Bu kurgunun gerçeklikle birebir ilgisinin bulunması beklenmeyen bir durum olsa da Karadenizli izleyicilerin gözünde, kendilerine ait kimliklerin/yaşantıların abartılmış düzeyde temsil edildiğine ilişkin bir inanış söz konusudur. Bu araştırma ile yöreye ait temsillerin izleyicilerin kendi yaşam süreçleri ile bir karşılaştırması yapılarak genel olarak temsilleri nasıl gördükleri de araştırılmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Creswell (2021), nitel araştırmanın karmaşık bir konu ya da problemin ayrıntılı bir bakış açısı geliştirme amacıyla keşif sürecinde kullanılacağını belirtmiştir. Nitel araştırma, toplumdaki bireylerin yaşam tarzlarını, hikâyelerini, davranışlarını, inançlarını, ritüellerini, örgütsel yapılarını ve toplumsal değişimini anlamaya ve kavramaya yönelik bilgi üretme sürecini (Strauss ve Corbin, 1990) kapsayan bir araştırma yöntemidir. Buradan hareketle Oflu kimliğini ve medyada Oflu ve Karadenizlilerin temsilini inceleyen bu çalışmada bu amaca ulaşmak için verileri çözümleme yöntemi olarak, tümevarımsal bir yaklaşım olan ‘Gömülü Teori’ (Grounded Theory) yaklaşımı benimsenmiştir. Tümevarımsal bir teori oluşturma sürecinde araştırmacılar verili bir kurama değil, katılımcılarından elde ettikleri verilere dayalı bir teori üretmeyi amaçlarlar (Strauss ve Corbin, 1998). Çalışmada öncelikle ana konular olan kimlik, ayrıcalık hissi, öteki, medya ve temsil temaları kavramsal olarak incelendikten sonra bu teorik temelden yola çıkılarak araştırma soruları geliştirilmiştir. Çalışma sonucunda ortaya çıkarılmak istenen sorular şu şekilde belirlenmiştir: a) Trabzon Oflular kimliklerini nasıl inşa etmektedir? b) Oflu olmak onlar için ne anlam taşımaktadır? c) Oflu olmayan diğer Trabzonlu kişilerin gözünde Oflular nasıl konumlanmaktadır? d) Medyada Trabzon-Oflu temsili nasıl sunulmaktadır? Bu temsil ile gerçeklik birbiriyle uyuşmakta mıdır?

Araştırma sorularının derinlikli veriye ulaşmayı gerekli kılması dolayısıyla yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği tercih edilmiştir. Derinlemesine görüşme tekniği; az sayıda kişiden detaylı olarak görüş, fikir ve deneyimlerine dayanarak bilgi almaya yarayan, özgül verilere ulaşmak, sosyal gerçekliğin anlaşılmasında anlam ve yorumun önceleyen verilere ihtiyaç duyulduğunda ve hassas konularda veri toplanmak istendiğinde kullanılması uygun olan veri toplama yöntemidir (Kümbetoğlu, 2021, s. 75). Nitel araştırmalar tüm evreni temsil edebilecek bir örneklem seçerek genelleme yapmayı amaç olarak görülmez bunun yerine sınırlı örneklemde anlamlı ve yoğun veri elde etmeye odaklanır, bundan dolayı araştırma konusuna en uygun deneyim, fikir ve koşulları sağlayan küçük örneklemde derinlikli veri elde etmek, gözetilen bir tavidir. Bu çalışmada da amaçsal örneklem yoluyla örneklem grubu oluşturulmuştur ve 11 Oflu ve 9 Trabzonlu olmak üzere 20 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşme sırasında veriler, katılımcılardan izin alınarak ses kaydına kaydedilmiş olup hem yüz

yüze hem de yüz yüze gelinemeyecek durumlarda (hastalık, mesafe vb.) online görüşme biçiminde toplanmıştır. Yüz yüze kurulan görüşmelerde gözlem yapılarak, katılımcılar ile samimi bir ortam yaratılmasına özen gösterilmiştir. Görüşmeler yaklaşık 45-55 dakika sürmüştür. Çalışmada katılımcıların görüşleri metin içerisinde “K1, K2, K3” şeklinde ifade edilirken, doğrudan alıntılarda “Katılımcı Numarası; Cinsiyet ve Yaş” şeklinde belirtilmiştir. Veriler E-81614018-050.04-2400045703 sayılı etik kurul iznine tabi tutularak toplanmıştır. Çalışmaya katılan katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1.’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

Katılımcı no	Yaş	Cinsiyet	Meslek	Medeni hali	Kimlik tanımı
Katılımcı 1	30	Erkek	İnsan kaynakları uzmanı	Evli	Oflu
Katılımcı 2	29	Erkek	Ön muhasebe uzmanı	Evli	Oflu
Katılımcı 3	25	Erkek	Öğretmen	Bekar	Oflu
Katılımcı 4	42	Kadın	Ev hanımı	Evli	Oflu
Katılımcı 5	29	Erkek	Öğretmen	Bekar	Oflu
Katılımcı 6	24	Erkek	Öğrenci	Bekar	Oflu
Katılımcı 7	26	Erkek	Belediye şoförü	Evli	Oflu
Katılımcı 8	22	Kadın	Ev hanımı	Evli	Oflu
Katılımcı 9	27	Erkek	Polis	Bekar	Oflu
Katılımcı 10	55	Kadın	Ev hanımı	Bekar	Oflu
Katılımcı 11	61	Kadın	Ev hanımı	Bekar	Oflu
Katılımcı 12	23	Kadın	Öğretmen	Bekar	Trabzonlu
Katılımcı 13	27	Kadın	Akademisyen	Bekar	Trabzonlu
Katılımcı 14	27	Kadın	Öğretmen	Bekar	Trabzonlu
Katılımcı 15	36	Erkek	Şube başkanı	Evli	Trabzonlu
Katılımcı 16	30	Erkek	İşçi	Bekar	Trabzonlu
Katılımcı 17	23	Kadın	Öğrenci	Bekar	Trabzonlu
Katılımcı 18	34	Erkek	Tekniker	Evli	Trabzonlu
Katılımcı 19	35	Kadın	Akademisyen	Bekar	Trabzonlu
Katılımcı 20	32	Erkek	Pazarlamacı	Evli	Trabzonlu

Görüşmeye katılan katılımcılara ilk olarak kendilerinden bahsetmeleri istenerek demografik bilgileri öğrenilmiştir. Katılımcıların 9’u kadın, 11’i erkektir. Katılımcıların 8’i evli, 12’si ise bekdir. Erkek katılımcılar minimum 25-34 yaş aralığına sahipken, kadın katılımcıların yaş aralığı 22-61 arasında değişmektedir. Kadın katılımcıların büyük çoğunluğu ev hanımı olmakla beraber, katılımcılar arasında akademisyen ve öğretmen gibi meslek sahibi olanları da mevcuttur. Erkek katılımcıların insan kaynakları uzmanı, ön muhasebe uzmanı, öğretmen, polis, belediye şoförü, şube başkanı, işçi, tekniker ve pazarlamacı gibi meslekleri icra etmektedirler. Katılımcılardan 11 tanesi Ofli, 9 tanesi ise Trabzonludur.

Araştırmada verilerin kodlanması sırasında Strauss ve Corbin’in (1998) betimsel kodlama süreci kullanılarak, Saldana’nın (2019) kodlama metodu takip edilmiştir. Strauss ve Corbin’in (1998) açık kodlama, eksen kodlama ve seçici kodlamadan oluşur. Açık kodlamada verinin tamamı birçok kez okunur ve ayrıntılı olmayan bir kodlama yapılır, kategoriler ve temalar için temel oluşturulur, eksen kodlama parçalanmış verilerin birleştirilmesi sürecini kapsar ve eksiksiz açıklamalar yapabilmek için kategoriler alt kategoriler ile ilişkilendirilerek kurulur. Son aşamada seçici kodlama yapılarak nihai kodlar belirlenir ve ikinci aşamada belirlenen kategoriler temalara bölünür ve temalara ait kodlar belirlenir. Bu araştırmanın ilk kodlama aşaması olan açık kodlamada yaklaşık 75 kod bulunmuşken son aşama olan seçici kodlama sürecinde yapılan tasniflerle 3 tema, 5 kategori ve 38 kod belirlenmiştir. Verilerin işleme ve analiz sürecinde MAXQDA 2020 programı kullanılmıştır. MAXQDA, nitel araştırma yapan araştırmacılara verilerini çözümleyerek görselleştirme imkânı da sunan bir yazılımdır (Woolf & Silver, 2018). Çalışmada bulgular, MAXQDA programının sunduğu görselleştirmeler, model ve tablolarla beraber betimsel analiz tekniğiyle de açıklanmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre

özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz tekniğidir. Bu analiz tekniğinde, araştırmanın yürütücüsü görüşmecilerin çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir. Burada temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Çalışmanın nitel bir yaklaşım benimsemesi aynı zamanda katılımcıların sayısının sınırlılığı sebebiyle bulguların tüm Trabzonlu ve Of lu kişilere genelleymeyeceğini belirtmek gerekmektedir. Bu çalışmanın verilerinin en çok başka çalışmalara yol göstermesi, gelecekteki benzer çalışmalar için bir ufuk sağlaması hayal edilmektedir.

Bulgular

Çalışmada katılımcılardan demografik bilgilerinin sorulmasının ardından Of lulara Of lu olmanın ne anlama geldiği, kendilerini diğer kimliklerden farklı ve ayrıcalıklı görüp görmedikleri, bu ayrıcalığın neyden kaynaklandığı, medyada kendilerinin nasıl sunulduğuna ilişkin sorularak Of lu kimliğine yönelik bilgi edinilmiştir. Çalışmanın ikinci grubunu Of lu olmayan Trabzonlular oluşturduğu için bu gruptaki katılımcıların Of lulara dair algıları ve düşüncelerini öğrenmek için bu doğrultuda hazırlanmış sorular sorulmuştur. Ardından yine bu katılımcılardan hem Trabzon genelinde hem de Of özelinde medyada Trabzonlu ve Of lu kimliğinin temsiline ilişkin sorular yöneltilmiştir. Bu kapsamda çalışmanın ilk temasını Of lu olmanın anlamları, ikinci temasını öteki pencereden Of lu kimliğinin görünümü ve son temasını medyada Trabzon Of lu kimliğinin temsili oluşturmuştur. Elde edilen veriler betimsel bulgular biçiminde yer verilmiştir. Aşağıdaki Tablo 2’de kodlama sürecinin tümünün (kodların, kategorilerin ve temaların) gösterildiği kodlama verileri yer almaktadır.

Tablo 2. Kodlama verileri

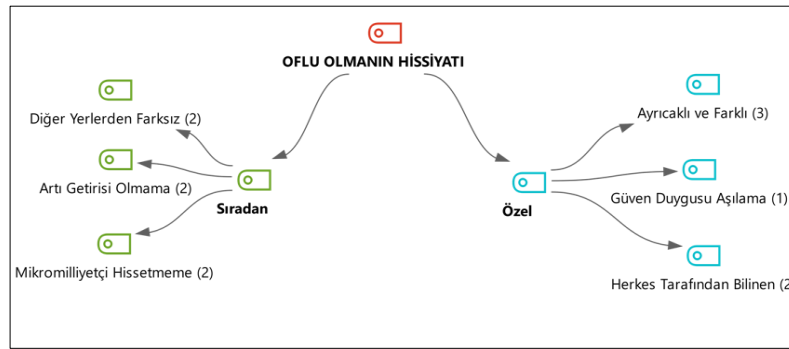
Temalar	Kategoriler	Kodlar
Of lu olmanın anlamları	1. Of lu olmanın hissiyatı	1.1. Ayrıcalıklı ve farklı 1.2. Güven duygusu aşılama 1.3. Herkes tarafından bilinen 1.4. Diğer yerlerden farksız 1.5. Artı getirisi olmama 1.6. Mikro milliyetçi hissetmeme
	2. Of lu olmanın ayrıcalığı	2.1. İtibar sağlama 2.2. Akılda kalıcılık 2.3. Of un tanınırlığı 2.4. Öğretilmiş kültürel miras 2.5. Farklı hissetmeme 2.6. Toplumsal cinsiyet
	3. “Allah’a bağlıyız” mitinin Of lu kimliğiyle ilişkisi	3.1. Dindar görüşün etkisi 3.2. Eski zamanlarda ilim irfan sahibi hocaların oluşu 3.3. Alimler kenti 3.4. Mekke ve Of un aynı meridyen üzerinde olması 3.5. Kimseye ihtiyacımız yok algısı 3.6. Of un popüler oluşu
Ötekinin penceresinden Of lu kimliğinin görünümü	4. Diğer Trabzonluların gözünde Of lu olmak	4.1. Üstünlük taslama 4.2. Aşırı özgüvenli 4.3. Tanınmış ilçe 4.4. Mikro milliyetçiler 4.5. Muhafazakâr 4.6. Komik kişilik

Medya temsili**5. Medyada Trabzon-Oflu kimliğinin temsili**

- 5.1. Şive
- 5.2. Laz olarak sunulma
- 5.3. Gelenek ve adetler
- 5.4. Gerçeklikten uzak
- 5.5. Toplum profilinin bir yansıması
- 5.6. Absürt
- 5.7. Sürekli şiveli konuşma
- 5.8. Büyük burunlu
- 5.9. Aşırı milliyetçi
- 5.10. Silahlı
- 5.11. Küfürbaz
- 5.12. Agresif
- 5.13. Tehlikeli
- 5.14. Kötü karakterli

Oflu Olmanın Anlamları

Bu tema altında üç kategori belirlenmiştir. İlk kategori, Oflu olmanın Ofllara nasıl bir his verdiğini inceleyen kategoridir. Burada Oflu katılımcılara “Oflu olmanın onlar için nasıl bir his olduğu” sorularak duygu ve düşünceleri öğrenilmek istenmiştir. Verilen yanıtlara göre katılımcıların Oflu olmanın taşıdığı hissiyatı gösteren kod dağılım modeli aşağıda Şekil 1.’de sunulmuştur.

Şekil 1. Katılımcıların Oflu olmanın hissiyatına ilişkin duygularını gösteren kod dağılım modeli

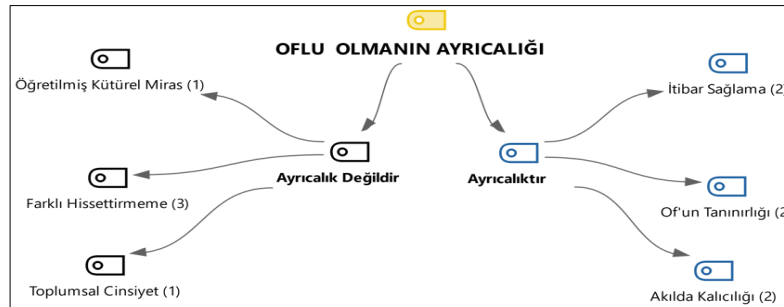
Şekil 1’de yer alan resimde Oflu katılımcıların yarısı Oflu olmanın özel bir hissiyat verdiği görüşündedir. Ofllüğün getirdiği tanınırlığı, gurur ve güveni benliklerinde hisseden kişiler için Oflu olmak sıradan bir şey değildir. Katılımcı 1 Oflu olmayı “Kendimi özel hissettirebiliyor. Türkiye’de bugün nereye gidersen Of deyince mutlaka herkes bilir. Bu zamana kadar Ofliyum dediğimde bugün herkes Of’un nerede olduğunu bilir” şeklinde açıklayarak özel bir his olduğunu vurgulamaktadır. Katılımcı 1’e göre, özellikle Of’un küçük bir ilçe olmasına rağmen tüm Türkiye tarafından biliniyor olması ve Ofllara bazı durum ve yerlerde bir ayrıcalıklı davranılması bu kategori ile uyumludur. Oflu olmanın onlar için ne anlama geldiğini Katılımcı 9 şu sözleriyle açıklamaktadır:

Bu algı (Oflu olmak) biz Ofllara aklımızın kestiği ilk andan itibaren hem aile hem dış etkenlerle dayatılmaya başlanır. Düşünün ki Trabzon’un ilçelerinden kalkan ulaşım araçlarında ön cama asılmış küçük bir tabela üzerinde gittiği yer yazar. Örneğin; “Yomra-Trabzon”, “Akçaabat-Trabzon” gibi. Ama Of’a baktığınız zaman dolmuşun tam alnında büyük Puntolarla yazılmış OFLULAR yazısını görürsünüz. Çok basit bir durum gibi gözükse de Of’ta yaşayan kitlenin birbirini ve yaşadığı yeri nasıl benimsediğini, kendini nasıl ön planda tuttuğunu anlatan Trabzon içinde herkese gösteren bir argüman. Elbette her birey kendi doğduğu yerle iftihar eder oralıyım buralıyım der ama Ofliyum demenin verdiği güveni hiçbir ilçe veremez. Bir topluluğun içerisinde nerelisin sorusuna Ofliyum demek en büyük ayrıcalık (Katılımcı 9; Erkek, 27).

Katılımcı 9’un ifadeleri bize, Oflu kimliğine dair öğretilerin önce aileden başlayarak verildiğini ve bu öğrenme sürecinin birincil ve ikincil akran çevresi ile devam ettiğini ve

çevresel unsurlarla desteklendiğine ilişkin önemli veriler sunar. Of lu olmaya özel bir anlam yükleyenlerin aksine bu durumu sıradan ve normal bir duygu olarak yorumlayan katılımcılar da mevcuttur. Of lu olmak, bu katılımcılar özelinde artı getirisi olmayan, Türkiye’deki ve Trabzon’daki diğer ilçelerden farklı olmayan bir haldir. Bu konuda Katılımcı 8 (Kadın, 22) görüşünü “Bence Of lu olmanın diğer yerlerde doğan kişilerden bir farkı, ayrıcalığı yok. Benim için özel bir duygu hissettirmiyor. Of’ta yaşamak uzun süre bazen sıkıcı gelebiliyor hatta” sözleriyle açıklamıştır.

Tema içerisindeki ikinci kategori, Of lu olmaktan duyulan ayrıcalığı göstermektedir. Of lu katılımcılara “Of lu olmanın kendilerine bir ayrıcalık getirip getirmediği” sorulduğunda, Of lu olmanın çeşitli konularda ayrıcalık getirdiği görüşü, herhangi bir ayrıcalık getirmediği görüşünden fazla olduğu görülmüştür. Verilen yanıtlara göre katılımcıların Of lu olmanın ayrıcalığını gösteren kod dağıtım modeli aşağıda Şekil 2.’de sunulmuştur.

Şekil 2. Katılımcıların Of lu olmaktan duydukları ayrıcalığı gösteren kod dağıtım modeli

Şekil 2 de yer alan modele göre; Of lu olmanın ayrıcalığını katılımcılar, insanların aklında “Of lu” olmasından kaynaklı daha kalıcı yer elde ettikleri, Of’un popülaritesi, kişinin adı yerine Of lu kimliğiyle hitap edilmesi, Of’tan çıkmış olan bürokratik kişiler ve iş insanları kaynaklı olarak Of luluğun itibar sağlanması olarak görmektedir. Aynı zamanda görüşülen Of lular edindikleri çevre, irtibat kurdukları kişiler açısından kendilerinin avantajlı olduklarını düşünmektedirler. Bu bağlamda kendilerini İzmir-Karşıyaka benzetmesinden yola çıkarak; Katılımcı 3 (Erkek, 25) “Trabzon 61 ise Of lular kendilerini 61,5” şeklinde bir değerlendirme yapmaktadır. Of lu olmanın getirdiği ayrıcalığını Katılımcı 7 (Erkek, 26) “Of lu olmanın ayrıcalıkları var tabi. Mesela askerde herkese adıyla seslenirken seni ‘Of lu oraya, Of lu buraya’ diye çağırırlar. Arkadaş çevren olsun, rütbedeki üstten biri olsun seni yanında tutmaya çalışır, arkadaş olmaya çalışırlar” söylemiyle; Katılımcı 9 (Erkek, 27) ise “Of lu olmak her Of lu için ayrıcalıktır. Dışardan nasıl gözükürse gözüksün bu hiçbir Of lu için değişmez. Olaya şöyle de bakmak lazım, Türkiye’de Of kadar bilinmeyen iller varken neden kendimizi arka planda tutalım” diyerek Of lu olmaktan gurur duymaktadır.

Of lu olmanın ayrıcalığının bir ayağını hemşerilik oluşturmaktadır. Hemşerilik kavramı ve ilişkileri, bir aidiyet ve kimlik duygusunu ifade eder. Ancak bu kimlik, kişinin doğduğu ve “memleket” olarak adlandırdığı yerlerde değil, genellikle yaşadığı yerin dışında anlam kazanır. Türkiye, 1945’ten itibaren teknoloji odaklı bir değişim süreci yaşamıştır. Bu süreç, toplumsal yaşamda önemli değişikliklere yol açmıştır. Çok partili hayata geçiş ve Batı toplumlarıyla artan ilişkiler, kentleşme, kentlere göç bu değişimi hızlandırmıştır. Hemşerilik ilişkileri de bu hızlı değişimin bir sonucu olarak gelişmiştir. Çünkü hemşerilik hızlı dönüşüm sürecinde toplumsal yapının unsurları arasında devamlılık sağladığı gibi, toplumsal yapı içindeki gruplara destek sağlar ve grupların bu ilişkilerden beklentilerini karşılar (Akaslan, 2003, s. 27-28). Of luların Of lu olmaktan duydukları ayrıcalık, politik/bürokratik çevrelerle kurdukları hemşeriliğe dayalı ilişkiden beslenmektedir. Hemşeriliğin kentlerde gelişen bir süreç olması nedeniyle şehre göçen ve şehirde tutunmak isteyen Of lular, daha önce bu süreci deneyimleyen “güçlü” bağlantılarını

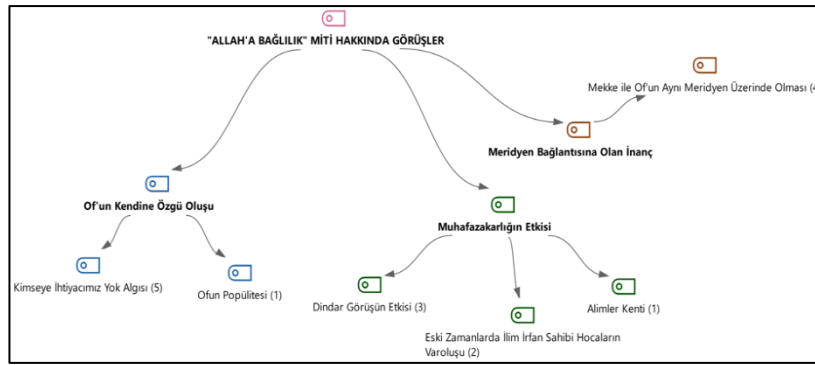
kullanarak sorunlarını çözmeye alışkınlardır. Kurtoğlu'na (1989, s. 35) göre hemşerilik, göçmenlerin kent yaşamına uyum sağlamasında, dayanışma içinde olmasında ve kimliklerini korumasında önemli bir rol oynamaktadır. Kent yaşamı göçmenler için homojen olmayan, daha karmaşık kültürlerin olduğu bir yaşam anlamına gelmektedir. Bu nedenle, daha küçük yerleşim alanlarından göç edenler karmaşık kent ortamında kendilerini sınıflandırıp bir kategoriye yerleştirmek için kırsal kimliklerini koruma ihtiyacı duyarlar. Gelişmekte olan ülkelerde, seçkinler ve geleneksel kitleler arasındaki büyük toplumsal mesafeler nedeniyle bu topluluklar daha da önem kazanır. Örgütlü kesim ile kitleler arasındaki kopukluk nedeniyle halk arasında sorunları çözmede en etkili yolun “torpil” olduğu yolunda bir kanı vardır. Bu nedenle kırdaki ayrımların yok olduğu hemşerilikte kente yerleşenler arasında kentle daha büyük bir bütünleşme yerine, topluluk içi veya yakın topluluklar arasında bütünleşme ve iş birliğini söz konusudur. Oflu olmaktan hemşeri dayanışmasını çıkardığımızda geride çok bir ayrıcalık kalmayacağı düşünülebilir. Çünkü bir Oflunun iş yapma/yaptırma/bulma süreçlerinde kendi hemşerilik ağının kollayıcı doğasının varlığı, kişi üzerinde hayali de olsa bir azamet yaratmakta, bu durum Ofluların ayrıcalık duygusunu besliyor görünmektedir. Ayça Kurtoğlu'nun hemşerilik ve kollamacılığı incelediği makalesinde belirttiği gibi, “kollamacılık” ya da “adamı olmak” kavramı, bireyler arasındaki çıkar odaklı, hiyerarşik bir ilişkiyi tanımlar. Bu ilişki iki yönlüdür: Kollanan kişi, kendi çıkarlarını koruyacak ve onun adına hareket edecek bir “hamiye” sahip olur. Kollayan kişi, sahip olduğu konumu, ilişkide olduğu kişilerin çıkarları doğrultusunda kullanarak onları “kollar”. Bu ilişki, toplumun genel çıkarlarından ziyade, belirli bir çıkar grubuna dahil olanların çıkarlarını korumayı hedefler. Yani, “kamusal yarar” yerine, “özel çıkar” ön plandadır. Kollayan ve kollanan arasındaki ilişki, dikey bir güç dengesi üzerine kuruludur. Kollayan, bu eşitsiz ilişkiden güç, prestij ve konumunu sürdürme gibi faydalar elde eder. Kollanan ise, destekçisi sayesinde anlık veya dönemsel ihtiyaçlarını karşılar ve koruma altına alınmış hisseder (2012, s. 144). Kendilerinin kollama ağı içinde hisseden Oflu (erkekler) bundan ayrıcalık duymaktadır. Bu ayrıcalıklı hissetmede adaletsizliğin varlığı, toplumsal kaynakların eşit dağıtılmıyor oluşu, Oflulular'a ait sorunların çözülürmesinde yaşanan kolaylığın liyakati değil, kişisel ilişkileri ön plana çıkaran bir düzeni teşvik ettiği ise hiç tartışılmamaktadır. Oflu olmanın ayrıcalıklı olduğunu öğretilerek büyüyen, bu ayrıcalığı farklı kamusal alanlarda deneyimleyerek pekiştiren ‘Oflu erkekler’, sahip oldukları ayrıcalığı avantajlı olarak düşünüp, bununla gurur duyarken, onlara avantaj sağlayan tanıdıklık/bürokratik seçkin yardımı gibi süreçlerin adaletsiz olup, başkalarına dezavantaj olarak işleyen bir süreç olduğunu tamamen/bütünüyle göz ardı etmektedirler. Birçok Oflunun kendilerinin bizzat edinmediği, doğumla elde ettikleri Oflu kimliklerine bu kadar sahip çıkmaları, tam da bu ayrıcalıklık silsilesine bakarak anlaşılabilir. Oflu olmaktan duyulan ayrıcalık Sosyal Kimlik Kuramı'nın varsayımlarını da doğrulamakta Oflular iç gruplarını yüceltmektedirler.

Oflu olmanın ayrıcalık taşımadığını düşünen katılımcılar kendilerini Trabzonlu veya diğer kişilerden farksız olmadıklarını düşünmektedir. Kadın katılımcılarından Katılımcı 4'ün (42) ifadesine göre Oflu olmanın bir ayrıcalık olmasının erkeklere özel bir durum olduğu kadınlar için böyle bir ayrıcalık olmadığıdır. Oflu olmanın bir ayrıcalık taşımadığı görüşünü savunan katılımcılar ve Oflu olmanın avantajının aslında küçük yaşta öğretilen bir kültürel bir unsur olduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir. Katılımcı 3 (Erkek, 25) bunu “Bence hiçbir ayrıcalığı yok... Biri nerelisin diye sorunca küçüklüğünden beri Ofluyum diye yanıt veriyorum. Bu birazda öğretilmiş bir şey. Kültürel olarak kalmış bizde. Artık genetikleşmiş” diyerek açıklamıştır. Bu bağlamda katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

Oflu olmak benim için bir ayrıcalık değil ve bence Oflu olmanın bir ayrıcalık olduğu kadınlardan ziyade erkeklerde daha çok. Çünkü birazda Of'un geçmişinden bugüne kadar da buranın erkeği nasıl söylesem vurdu kırdıyı seven, mafya tipi de denilebilir, hatta ağalıktan gelen bu sonradan mafyacılığa kadar varmış. Silahı sever buranın erkeği, dediğim dedik olduğu için bu yönden farklı görüyorlar (Katılımcı 4; Kadın, 42).

Araştırmanın bulgularına göre, Of lu olmak ve bunu ayrıcalıklı bir durum olarak addetmek erkeklerin deneyimi olarak görülmektedir. Her ne kadar bu araştırma Of lu olmanın ayrıcalığını toplumsal cinsiyet açısından araştırmayı hedeflememiş olsa da Of lu olmak bir kadın ayrıcalığı gibi gözükmemektedir. Trabzon erkekliği güçlü bir şehirdir. Bozok’a (2012, s.413) göre, Türkiye’de güçlü bir ataerkillikle şekillenen “erkeklik” söz konusu olduğunda, son yıllarda ilk akla gelen şehirlerden biri olan Trabzon, ekmeği kadar ünlü “erkekliği”yle de anılmaktadır. Trabzonlular, “Trabzonlu olmanın” ve “Trabzonspor’un” ardından en çok “Trabzon erkeği”yle gurur duymaktadır”. Kendilerini Trabzonluluktan bir nebze ayrı/yukarıda konumlasalar da Of lular da Trabzon erkekliği ile benzer görünümeler sunmaktadır. Şehrin/ilçenin kamusal alanlarının çoğunu dolduran erkekler, şehre ilişkin ayrıcalığı, kadınların tersine daha yoğun olarak hissetmektedir.

Tema içerisindeki son kategori ise “Allah’a Bağlıyız”⁶ mitinin Of lu kimliğiyle ilişkisidir. Of lu katılımcılara bu mitten bahsedilmiş ve neden Allah’a bağlı olduklarına dair görüşleri sorulmuştur. Bu anlatıdan yola çıkarak, Of luların kimliği ilişkisi ve kimliğin temelinde yatan figürler öğrenilmeye çalışılmıştır. Verilen yanıtlara göre, katılımcıların “Allah’a Bağlıyız” mitiyle ilgili görüşlerini gösteren kod dağıtım modeli aşağıda Şekil 3.’de sunulmuştur.

Şekil 3. Katılımcıların Allah’a Bağlıyız” mitiyle ilgili görüşlerini gösteren kod dağıtım modeli

Of lu katılımcılar Allah’a bağlı oluşlarını, Of luların muhafazakâr yapısından kaynaklandığı görüşündedir. Onlara göre Of lular diğer yerlere daha tutucu, daha muhafazakâr bir topluluk yapısına sahiptir. Bunun sebebini ise Of’un geçmişinde yatmaktadır. Çok büyük âlim ve hocalar geçmişte Of’ta yaşamış ve yetişmişlerdir. İnsanlar Of’a “âlimler şehri” sıfatını vermişlerdir. Bununla beraber yaygın diğer görüş/mit “Of ile Mekke’nin aynı boylam üzerinde” yer aldığı inanışdır. Bu bilginin doğruluğu kesin değildir fakat Of lular bu bilgiyi büyükleri ve çeşitli eğitimciler tarafından öğrenmişlerdir. Katılımcı 2 (Erkek, 29) bu durumu “Tam emin değilim ama lisede Coğrafya öğretmenim şey demişti Of ve Mekke aynı meridyen üzerinde olduğundan namazı aynı anda kılıyormuşuz. Belki bununla ilgili olarak gelişmiştir” diyerek açıklamıştır. Dolayısıyla; Allah’a bağlılıkları bu bilgi üzerinden şekillenmiştir. Katılımcı 9 ise Allah’a Bağlılık mitiyle ilgili görüşünü şu şekilde açıklamıştır:

Gelelim direkt Allah’a (cc) bağlı konusuna tarih boyunca yüksek mertebede alimler, hocalar yetiştirmesinden Of ilçemiz alimler kenti olarak da anılmaktadır. Ama sadece bundan kaynaklı olduğunu da düşünmüyorum ufak bir coğrafi bilgiyle Mekke ve Of 40 boylamları üzerinde bulunur. Buna karşılık Of ve Mekke’nin aynı anda ezan okunup aynı anda namaz kılması, aynı anda güneşin doğup batması gibi tatlı bir tesadüf de var (Katılımcı 9; Erkek, 27).

Katılımcıların verdikleri yanıtlardan hareketle, Of’ta tutuculuk seviyesi o denli yüksektir ki bu düzey kadınların yaşam alanlarını/özgürlüklerini kısıtlamasını Katılımcı 11 (Kadın, 61)

⁶ “Allaha Bağlıyız” miti Of lularla ilgili efsaneleşmiş çeşitli anlatılardan biridir. Anlatıyı kısaca özetleyeceksek, “Of lunun birine sormuşlar; Trabzon’a mı bağlısınız yoksa Rize’ye mi? Of lu ‘Biz ne ona bağlıyız ne de buna, biz sadece Allah’a bağlıyız’ diyerek yanıt vermiş”.

“Kadınlar sokağa çıktıklarında özellikle başı açık kadınlar yadırganırlardı, bir değişik bakarlardı. Eskiden bu durum daha kötüydü. Şimdi daha iyi. Eskiden hacı veya hocaya rastladığında mesela ‘kapansana, niye böyle geziyorsun’ diyen çok olmuştur” şeklinde açıklarken erkekler için de zorlu deneyimler yarattığını Katılımcı 5 şu şekilde açıklamaktadır:

Of diğer ilçelere göre çok daha muhafazakâr. Hatta muhafazakârlığın ötesinde “tutucudur” da diyebiliriz. Bunun avantajı olmaz, dezavantajı olur. Dezavantajı da şu; diğer ilçelerdeki arkadaşlarımla kendimi kıyasladığımda birçok öğrenmeyi onların benden önce yaşadığını gördüm. Yani, benim 20 yaşına kadar anormal gördüğüm bir durum meğerse normal bir durummuş veya benim normal gördüğüm bir durum aslında anormalmiş (...) Of’un muhafazakârlığından kaynaklı normallik ve anormallik durumları bize dezavantaj sağlıyor (Katılımcı 5; Erkek, 29).

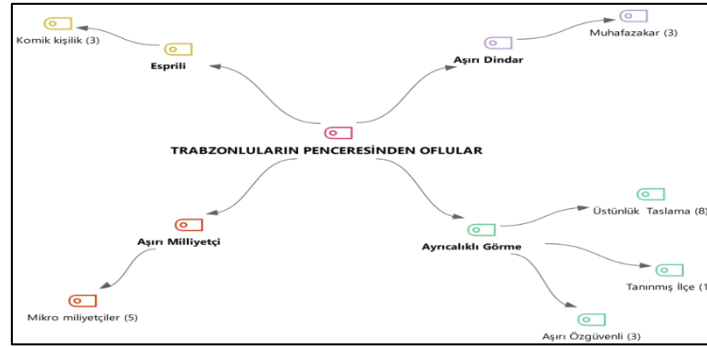
Ofluların aynı zamanda kendilerini kendilerinden olmayanlardan farklılaştıran, sadece kendilerine özgü olduğuna inandıkları söylemlerle (ayakta dimdik, tek başına duran, kimseye ihtiyaç duymayan vb.) büyütüldükleri için, bu niteliklerini Oflu olmanın ayrıcalıklarına dayanak olarak göstermişlerdir. Bu konuda Katılımcı 5 şu şekilde yorumunu getirmektedir:

Of, Trabzon’un diğer ilçelerine göre popüler olan, bir şekilde kendi ayaklarının üzerinde durmayı başarmış bir ilçe. Bu da bizi “Trabzon’a çok da ihtiyacımız yok” noktasına getirmiş. Bununda temelinde yatan şey şu: Of’ta çok fazla güçlü insan yetişmiş. Bu güç ticaretinde güçlü olmasından gelen bir durum. Çok fazla durumu normalin altında olan bir insan yok. Bu da hep beraberinde güçlü insanlar, güçlü tüccarlar getirmiş. Hal böyle olunca, Of daha ön plana çıkmış. Ekonomik güçle birlikte dışarı çıkıldığında (...) Of’ta insanlara baktığımda İstanbul’a, Ankara’ya, Bursa’ya, Kocaeli’ye, Samsun’a zaten hayatını kazanmış ve ciddi bir birikimiyle oraya giden insanlar görüyoruz. Şimdi o şehirlere geçmiş yıllarda özellikle Cumhuriyetin ikinci çeyreğinde oralara gidildiğinde yüklü paralarla ticarete çok açık alanlar. Bütün sektörler bütünüyle bakır... Paranızı katlayabiliyorsunuz. Bu yüzden Of’taki büyüklerimiz İstanbul’a Samsun’a gittiklerinde elindeki parayı çok iyi kullanmış, servetine servet katmış, beraberinde çok zengin bir kitle getirmiş. Dolayısıyla Of’un popülaritesi, ayakta kalması, “hiç kimseye” ihtiyacı olmaması Allaha bağlı oluşu bu görüşle desteklenebilir (Katılımcı 5; Erkek, 29).

Güçlü bürokratik kesim haricinde, müteahhitlik gibi işler yapmak suretiyle büyük kentlere göçen Ofluların günümüzün zenginleri arasına katılmış olduğu varsayımı, bu güce sahip olmayan Oflulara gurur duygusu yaşatmaktadır. Ofluların girişimci yapısı, fırsatları değerlendirme kapasitesi, çalışkanlıklarına eklenince bu kişilerin kendilerine olan güvenleri artmış, böylelikle Ofluların kendilerini diğer Trabzonlulardan ve dahi Türklerden farklı olarak konumlandırımlarının ve ayrıcalıklı hissetmelerinin yolu açılmıştır.

‘Öteki’nin Penceresinden Oflu Kimliğinin Görünümü

Bu tema altında tek bir kategori oluşturulmuştur. Bu kategoride diğer Trabzonluların gözünde Oflu olmanın ne anlama geldiği ve onların gözünde Ofluların nasıl bir imaja sahip oldukları araştırılmıştır. Oflu olmayan Trabzonlu katılımcılara Oflular hakkında düşünceleri sorularak verdikleri yanıtlara göre kod dağılım modeli oluşturulmuş ve aşağıda Şekil 4.’de gösterilmiştir.

Şekil 4. Oflu olmayan Trabzonlu katılımcıların Oflular hakkındaki düşüncelerini gösteren kod dağılım modeli

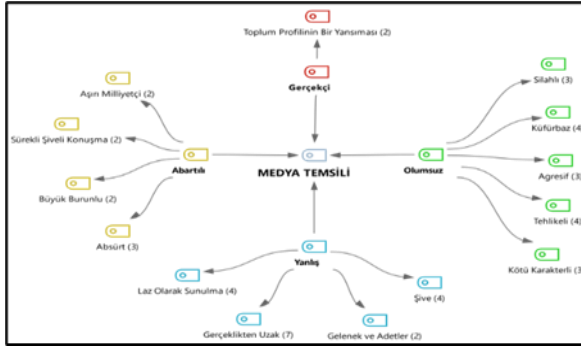
Trabzonlu katılımcıların büyük çoğunluğuna göre, Oflular “kendilerini ayrıcalıklı ve üstün görme, mikro milliyetçi olma, muhafazakâr olma, komik karakter-kişilik” gibi faktörler ile Oflu kimliğini kurmaktadır. Bu durumu, Katılımcı 12 (Kadın, 23) “Hayatımın çoğu Trabzon’da geçtiği için fazlasıyla Oflu insan tanıdım. İlk tipik Oflu özelliği bence memleketleriyle övünmeleri. Oflu olmanın onlara ayrıcalık kazandırdığını düşünmeleri”, Katılımcı 14 (Kadın, 27) “Etrafımdaki Oflu insanlara baktığımda evet onlardan bir kısmının “tipik bir Oflu” yani kendini üstün gören, mikro milliyetçi, fazla özgüvenli insanlar olduğunu düşünüyorum” ve Katılımcı 15 (Erkek, 26) “Evet çok arkadaşım var, genelde aşırı milliyetçi, fazlasıyla memleket aşığı, (OF) birazda dini perspektiften olaylara yaklaşma yorumlama gibi durumları olduğunu fazlaca gözlemledim” diyerek açıklamıştır. Trabzonlu katılımcılar, Ofluların kendilerini üstün ve ayrıcalıklı görmenin verdiği etkiyle diğerlerinden farklılaşarak sosyal kimliklerini oluşturduklarını düşünmektedirler. Buna göre iç grupları olan Oflulara dair kimlikte her unsuru olumlu olarak kurgulayan Oflular, Trabzonluları ve diğer Türkleri dış grup olarak düşünmektedirler. Ofluların kendilerini ayrıcalıklı görme eğilimlerini Katılımcı 13 puzzle örneğini vererek şu şekilde açıklamıştır:

Hani yapboz parçası gibi düşünelim. Puzzle’ın bir parçası sonuçta Of. “Ben sevmiyorum ortaya çıkan resmi”. Böyle bir şey var mı? Ortaya bir resim çıkacak, örneğin, bir ağaç resmi çıkacak, sen (Oflular) diyorsun ben olmayacağım, ben tek başıma bir tane yaprak gözükmek istiyorum gibi bir şey bu durum. Kendilerine ait bir kimlik belirlemeye çalışıyorlar ama kimliklerini belirlerken aynı kabın içindesin (Katılımcı 13; Kadın, 27).

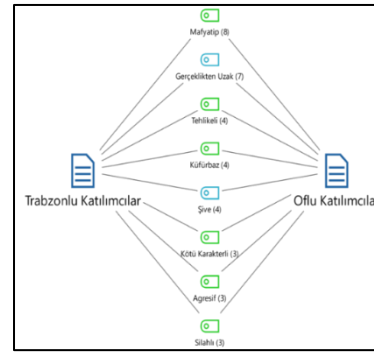
Trabzonlu katılımcılar ile yapılan görüşmede aynı zamanda, Ofluların “nerelisin?” sorusuna verdikleri “Ofliyum” yanıtı tepki ile karşılanmaktadır. Sonuçta Oflular da Trabzonludur. Ofluların, Trabzon kimliğinden bağımsız ve kendilerini ayrıcalıklı görmesi Trabzonlu katılımcılar için onların mikro milliyetçi özellikleriyle (K12, K15, K18) ilişkilendirilmiştir. Aynı zamanda Trabzonlular, Ofluları *aşırı muhafazakâr, özgüvenli, titiz, samimi, komik ve ukala* gibi (K12, K16, K17, K20) sıfatlarla nitelendirmişlerdir.

Medyada Trabzon-Oflu Kimliğinin Temsili

Kimlikler inşa edilirken, medyadaki temsillerden etkilenirler. Aynı zamanda kimliklerin medyada temsili, o kimliklere yönelik zihnimizde oluşan basmakalıp yargılara neden olur. Bu bağlamda, “Trabzonluların ve Ofluların kimlikleri medyada nasıl temsil ediliyor ya da medyada temsil edilen Oflu ve Trabzon kimliklerinin ne kadarı gerçek yaşamdaki insanların kimlikleriyle uyuyor” sorusu hem Trabzonlu hem de Oflu katılımcılara yöneltilmiştir. Medya alanına sadece görsel-işitsel yapıtlar değil, popüler kültür ürünleri, gazeteler, sosyal medya içerikleri de dahil edilmiştir. Verilen yanıtlara göre katılımcıların medyadaki Oflu ve Trabzon kimliğinin temsili gösteren kod dağılım modeli aşağıda Şekil 5.’de sunulmuştur. Ayrıca her iki grubun en fazla ortaklaşa kullandıkları kodlar İki Vaka Modeli ile Şekil 6.’da gösterilmiştir.

Şekil 5. Oflu olmayan Trabzonlu katılımcıların Ofllar hakkındaki düşüncelerini gösteren kod dağılım modeli

Şekil 6. Medyada Ofllu ve Trabzon kimliğinin temsili için iki vaka modeli

Her iki model incelendiğinde, Ofllu ve Trabzonlu katılımcıların büyük çoğunluğu medyada yayınlanan kendilerine ait kimliklerinin temsiliyi yanlış, abartılı, olumsuz yönde sunulduğu kanaatinde. Katılımcılar özellikle şivelerinin, gelenek ve göreneklerinin doğru şekilde gösterilmediği, Ofllu ve Trabzonlu medya karakterlerinin mafya tipli, küfürbaz, sinirli, silah kullanan, çatışmacı ve uyumsuz bir kimlikle gerçeklikten uzak yansıtıldığı görüşündedir. Bu duruma ilişkin Katılımcı 15 (Erkek, 36) “fazlasıyla milliyetçi bir parça yobaz, mafyatik, vatanperver vb... yani genellikle olumsuz tasvir edildiği kanaatindeyim” şeklinde açıklamıştır. Gerek Trabzonlular gerekse Oflluların kendilerini anlatırken kullandıkları milliyetçi, vatanperver, bazı durumlarda mafyatik özelliklerinin televizyondan ve sinema filminden yansıtılmasından rahatsızlık duymaktadır. Televizyon ve sinema doğası gereği kurgusaldır ve gerçeği yansıtmakla yükümlü ürünler üretmezler, bunun yerine stereotiplerle kurgularını oluştururlar. Elbette kurgu ürünlerinde ilgili kimliklerin birebir doğrulukla yansıtılması beklenemezse de bu kurguların Trabzonlu ve Ofllular tarafından son derece gerçekten uzak olarak değerlendirilmeleri de dikkatlerden kaçmamalıdır. “Gerçeklikten uzak” koduyla ilgili katılımcılar, TV dizileri ve sinema filmlerinde Karadeniz kadını ve erkeğinin sunumu da yanlış olduğunu düşünmektedirler. Trabzon erkeğinin kadınına değer verdiğini, kadınlarının çok çalışkan olduğunu, sadece ev işleriyle uğraşmadığı, dizilerdeki kötü muamelenin nadir olarak var olduğu ifade edilmektedir. Bu görüşü Katılımcı 10 şu şekilde açıklamıştır:

Karadeniz’e genelleince, dizilerde rastladığım kadarıyla abartılı gösteriliyor. Hatta gerçeği yansıtmayan durumlar da var. Mesela, kadın evde, adam kadını dövüyor bir sahnede. Trabzon’daki kadınlar çok çalışır, çalışkandır, ekmeğini taştan çıkarır ve erkeği daha rahattır, boş olduğunda oturur bir kahve köşesinde. Aslında Karadeniz erkeğimiz kadının çok çalışkan, birkaç işi birlikte yürüttüğünü bildiği için çok hor görmez, daha çok el üstünde tutar (Katılımcı 10; Kadın, 55).

Katılımcılar Trabzon ve Ofllu temsiliyi medyada belli başlı basmakalıp yargılar içinde sunulduğu görüşünü savunmuşlardır. Bunlar; fiziksel görünüm olarak mavi gözlü, uzun burunlu, sarışın biçimde, sorunlu, ağzı bozuk, “Laz Kafası” olarak belirttikleri geç algılayan, salak, saf, komik vb. şeklindedir. Trabzonlular medyada kendilerinin Laz olarak tanıtılmasına doğru bulmamaktadır. Çünkü Trabzonlular kendilerinin Laz olmadıklarını, Lazca bilmediklerini ve asıl Lazların Rize ve Artvin tarafına ait olduklarını (K13, K14) ifade etmektedirler. Aynı zamanda medyadaki Karadeniz dizilerinde ya da filmlerinde yemek kültürüne ilişkin katılımcılar sürekli olarak Karadeniz mutfağından başka yemekler tüketmedikleri şeklinde gösterilmelerini eleştirmişlerdir. Bu konuya ilişkin Katılımcı 17 görüşlerini şu şekilde açıklamaktadır:

Dizi veya filmlerde Trabzonlular Laz olmak zorunda, ya da burnu büyük. Şive olmazsa olmaz. Agresif. Temel fıkraları yine olmazsa olmaz. Sanki Trabzon’da sadece Karadeniz yemekleri pişiyormuş ve Trabzonluların başka yemek yemediği algısı çok itici geliyor. Ya da Laz aklı belli saatten sonra çalışmaz algısı. Bence gerçekliği kısmi yansıtıyor. Çünkü her kesimde olduğu gibi

Trabzon'da da kendini geliştirmiş ve çok güzel kariyer sahibi olmuş insanlar bulunuyor. Bu insanların da göz ardı edilmemesi gerektiğini düşünüyorum. (Katılımcı 17; Kadın, 23).

Medyada Trabzon ve Of'lıların sürekli bir aksiyon içerisinde maceralı bir yaşamlarının var olduğu gösterilmektedir. Fakat katılımcılar gündelik yaşamlarının dizilerde yansıtıldığı gibi geçmediğini, sakın bir yaşam tarzlarının olduğunu söylemektedir. Bu konuyu Katılımcı 7 (Erkek, 26) “Sen Anlat Karadeniz dizisi vardı. Orada kötü karakterli adam, 20 arabayla geliyor İstanbul’dan Trabzon’a bir evi basmaya. Ama yemez burada öyle bir şey. Burada öyle bir şeyler olmaz. Anca dizilerde olur işte gerçekte burada öyle aksiyonlar yok” şeklinde ifade etmektedir. Of’lu katılımcılar, medyadaki Of’lu kimliğinin temsilini “Of’lu Hocanın Şifresi” filminden örnek vererek; filmde Of’lu bir hocaların son derece agresif, ağzı bozuk bir karakter olmasını eleştirmektedirler. Muhafazakâr bir toplumda hocaların bu şekilde medyada yansıtılmasını yanlış bulmuşlardır. Bu durumu Katılımcı 8 (Kadın, 22) “Of’lu Hocanın Şifresini diye bir film vardı, onu izledim. İzledikten sonra saçma gelmişti. Biz böyle bir millet değiliz dedim. Bizde bir hocaların öyle bazı yerlerde küfürlü konuşması doğru değil, konuşmazlar” şeklinde ifade etmiştir. Dolayısıyla, medyanın sunduğu olumsuz, yanlış ve abartılı temsiller nedeniyle bazı katılımcılar (K18, K19, K20) Karadenizli olmayanların zihninde olumsuz imaj ile yerleştiklerini dolayısıyla gerçek yaşamda kendilerine de sanki kurgusal temsillerle aynı özelliklere sahipmiş gibi negatif davrandıklarını belirtmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma, Trabzon’un Of ilçesinde yaşayan bireylerin kimliklerini nasıl inşa ettiklerini, kendilerini diğer kimliklerden nasıl farklılaştırdıklarını ve bu kimliğin medya temsili ile olan ilişkisini incelemiştir. Araştırmada, Of’lu bireylerin kendilerini diğer Trabzonlular ve genel olarak Türkiye yurttaşlarından farklı gördükleri, bu farklılığı bir ayrıcalık olarak algıladıkları ve bu algının çocukluktan itibaren toplumsal ve ailevi öğelerle pekiştirildiği belirlenmiştir.

Sosyal Kimlik Kuramı çerçevesinde yapılan analizler, Of’lu kimliğinin iç grup aidiyetini güçlendirdiğini ve Of’lu bireylerin olumlu bir benlik algısı geliştirdiğini ortaya koymuştur. Ancak bu kimliğin, özellikle Of’lu erkekler için daha belirgin bir avantaj sağladığı, buna karşın kadın katılımcıların bu ayrıcalıktan daha az faydalandıkları görülmüştür. Of’lu olmanın sağladığı itibar ve sosyal sermaye, hemşerilik ilişkileri ve toplumsal dayanışma pratikleri üzerinden değerlendirilmiştir. Aynı zamanda Of’lular kendilerini ötekenden daha farklı/üstün ve ayrıcalıklı olduklarını düşünmektedirler. Bu ayrıcalıklılıklarını ilçenin dinsel geçmişi/din alimleri yetiştirmesi, başarılı iş adamları ve etkin bürokratlar yetiştirmesine ve kendilerinin kimseye ihtiyaç duymadan ayakta kalabilmelerine borçlu olmaya dayandırmaktadırlar. Of’lular kendilerinin tüm Türkiye’de bilindikleri, akılda kalıcı olduklarını düşünmektedirler. Sosyal kimliklerinin inşa sürecinde son derece yoğun bir iç grup kayırmacılığı yapan Of’lular mikro milliyetçi, muhafazakâr yapılarının onları diğer tüm kimliklerden üstün kıldıklarına inanmaktadır. Mikro milliyetçilik, belirli bir bölge, ilçe veya kasaba düzeyinde gelişen güçlü bir aidiyet hissiyle ortaya çıkan kimlik inşasıdır. Of’luların kendilerini diğer Trabzonlular ve Türkiye’nin geri kalanından farklı ve üstün görme eğilimi, mikro milliyetçilik bağlamında ele alınabilir. Mikro milliyetçilik, genellikle yerel değerlerin, kültürel öğelerin ve tarihsel aidiyetin abartılması ile şekillenir. Of’de özelinde bu durum, Of’luların kendilerini sadece Trabzon’dan değil, Türkiye’nin diğer bölgelerinden de ayırtıcılarıyla gözlemlenmiştir. Of’lular hem kendi iç topluluklarını güçlendirmek hem de dışarıya karşı bir kimlik inşası oluşturmak için sosyal ilişkiler, hemşerilik bağları ve dayanışma ağlarını kullanmaktadır. Bu bağlamda, Of’lu olmanın sadece coğrafi bir aidiyet değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel bir üstünlük hissi taşıyan bir kimlik olduğu görülmüştür.

Bu çalışmanın bulguları, yerel kimliklerin ulusal kimlikler içinde nasıl farklılaştığını ortaya koymaktadır. Of’lular, hemşerilik ağları, ortak değerler ve tarihsel kimlikleri ile güçlü bir

topluluk bilinci oluşturmuşlardır. Ancak bu aidiyet hissi, diğerk gruplarla aralarındaki sınırları keskinleştirerek bir tür dışlayıcı kimlik anlayışına da yol açmaktadır. Tıpkı Oflluların kendilerini 61,5 plaka ile adlandırdıkları gibi İzmir/Karşıyakalılar da kendilerini 35,5 plaka ile tanımlamaktadırlar. “İzmir’de 35 ½ Olmanın Kentsel Orta Sınıf Dinamikleri” başlıklı makalesinde Karşıyakalı kimliğinin nasıl oluştuğunu, sosyal sınıf, mekân ve kültürel unsurlar arasındaki etkileşimle birlikte değerkendiren Selin Önen’in (2017) araştırması, İzmir’in Karşıyaka ilçesinde yaşayan orta sınıfın kimlik inşasında yaşam tarzı, sosyal ilişkiler ve mekânsal aidiyetin belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Her ne kadar bu araştırma, Ofllu kimliğini sınıfsal dinamikler bağlamında ele almamış olsa da Karşıyakalılar ve Oflluların kendilerini kent ölçeğinden ziyade ilçe ölçeğinde tanımlama eğilimleri benzerlik göstermektedir. Her iki grup da kendilerini İzmirli ya da Trabzonlu yerine, doğrudan Karşıyakalı ve Ofllu olarak tanımlamakta ve bu aidiyet, kent kimliğinden daha yerel bir ölçeğe dayanmaktadır. Mekân, her iki kimlikte de aidiyetin temel unsurlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Ancak bu iki kimlik arasında belirgin farklar da bulunmaktadır. Karşıyakalı kimliğı, Bourdieu’nun (2015) “yaşam tarzına bağı pratikleri” kavramı çerçevesinde şekillenirken, Ofllu kimliğı daha çok mikro milliyetçi bir yapı sergilemektedir. Karşıyaka kimliğı seküler ve sosyal demokrat bir çerçevede tanımlanırken, toplumsal cinsiyet eşitliğı, kadınların kamusal alandaki görünürlüğü ve özgürlüğü burada önemli sosyal dinamikler arasında yer almaktadır. Buna karşın, Ofllu kimliğı daha geleneksel ve ataerkil bir yapıya sahiptir ve aidiyet hissi özellikle erkekler için daha belirgin bir ayrıcalık sağlamaktadır. Bu karşılaştırma, her iki çalışma farklı dinamikleri ele aldığı için doğrudan aynı sonuçları içermese de temel kimliksel eğilimleri karşılaştırmak açısından önemli bir çerçeve sunmaktadır. Oflluların siyasal yönelimleri ve aidiyet algılarının daha çok erkekleri kapsaması, Karşıyakalı kimliğıyle belirgin bir ayrışma noktasını ortaya koymaktadır.

Medyadaki Trabzon/Ofllu temsilleri ise katılımcılar tarafından genellikle abartılı ve gerçek dışı olarak nitelendirilmiştir. Medyada Ofllu kimliğinin çoğru zaman mizahi öğelerle ve stereotiplerle sunulduğı, Oflluların gerçek kimliklerini tam anlamıyla yansıtmadığı belirtilmiştir. Bu durum, Ofllu bireylerin medyada nasıl temsil edildikleriyle gerçek kimlik algıları arasında bir kopukluk olduğunu göstermektedir. Medyada sıkça kullanılan aşırı milliyetçi, inatçı, agresif ve mizahi karakter özellikleri, Ofllular tarafından gereğı yansıtmayan ve onları tek bir kalıba sokan bir bakış açısı olarak değerkendirilmektedir. Sonuç olarak, bu çalışma kimlik inşasının sosyal, kültürel ve tarihsel bağlamlarla şekillendiğini göstermektedir. Ofllu kimliğinin hem toplumsal hem de bireysel boyutta ele alınması, yerel kimliklerin ve mikro milliyetçiliğinin nasıl oluştuğunu anlamaya dair önemli veriler sunmaktadır.

Kaynakça

- Ahıska, M. (1996). “Kimlik” kavramı üstüne fragmanlar. *Defter Dergisi*, 27, 11-36.
- Akaslan, M. E. (2003). *Küreselleşme sürecinde hemşehri dernekleri* [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Akça, G. (2005). Moderninden postmoderne kültür ve kimlik. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (15), 1-24.
- Aksoylu, K. (2012). Karadeniz deyince. U. Biryol (Ed.), *Karardı Karadeniz* içinde (s. 43-73). İletişim Yayınları.
- Akyiğit, H. (2021). Eşyaların mekân aidiyeti ve sosyo-mekânsal davranışlarla ilişkisi: Sakarya’da Suriyeli girişimciler. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 55-65.
- Alptekin, M. Y., & Koç, Ö. (2016). Siyasal ve kültürel yönleriyle Trabzon’da muhafazakârlık. *KAREN Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 95-119.
- Arslan, M. (2021, Kasım 3-6). *Sosyal medya aracılığıyla kimliğin yeniden inşası ve sürdürülmesi: Yerel bir kimlik olarak Trabzonluluk örneği* [Sözlü bildiri]. 10. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi V, Konya, Türkiye.
- Aşkın, M. (2010). Kimlik ve giydirilmiş kimlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 213-220.
- Bakırezer, G., & Demirel, Y. (2017). *Trabzon’u anlamak* (3.baskı). İletişim Yayınları.
- Balcı, A. U. (2022). Türk dizilerinin kent markalaşmasına katkısı. İ. Sarıtaş & A. Özsoy (Eds.), *Kültürel değişim ve endüstrileşme sürecinde Türk dizileri 2010-2020 içinde* (s. 197-209). İTO Yayınları.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. (2015). *Modernite, çoğulculuk ve anlam krizi modern insanın yönelimi* (Çev. M. D. Dereli, 1. baskı). Heretik Yayınları. (Orijinal çalışma 1995 yılında yayımlandı.)
- Bilgin, N. (1999). *Kolektif kimlik* (1.baskı). Sistem Yayıncılık.
- Biryol U. (2012). *Karardı karadeniz* (1.baskı). İletişim Yayınları.
- Bourdieu, P. (2015). *Ayrım: beğeni yargısının toplumsal eleştirisi*. (Çev. D. Fırat ve G. Berkurt). Heretik Yayınları.
- Bozok, M. (2012). Yoksullaşma, sağcılık, Trabzonspor taraftarlığı ve nataşaların gölgesinde Trabzon erkekliği. Uğur Biryol (Ed.), *Karardı karadeniz* içinde (s. 413-414). İletişim Yayınları.
- Boztepe, V. (2017). Televizyon haberlerinde Suriyeli mültecilerin temsili. *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi*, 4(1), 91-122. <https://doi.org/10.24955/ilef.312831>
- Burton, G. (2010). *Görünenden fazlası* (Çev. N. Dinç, 1.baskı). Alan Yayıncılık. (Orijinal çalışma 1990 yılında yayımlandı.)
- Connolly, E. W. (1995). *Kimlik ve farklılık* (Çev. F. Lekesizalın, 1.baskı). Ayrıntı Yayınları. (Orijinal çalışma 1991 yılında yayımlandı.)
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni* (Çev. S. B. Demir, 3. baskı). Pegem Akademi. (Orijinal çalışma 2017 yılında yayımlandı.)

- Dalbay, R. S. (2018). “Kimlik” ve “toplumsal kimlik” kavramı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 161-176.
- Dalbay, R., & Avcı, N. (2018). Kimlik inşasına ilişkin temel yaklaşımlar ve bu yaklaşımların Türkiye’ye yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 17-39.
- Demirtaş, H. A. (2003). Sosyal kimlik kuramı, temel kavram ve varsayımlar. *İletişim Araştırmaları*, 1(1), 123-144.
- Doğanay, G. (2019). Gençlerin bir kentin aidiyet mekanı olarak inşasına katılımı: Trabzon hakkındaki mitselleştirilmiş anlatılar ve trabzonspor hatırası. *SİYASAL: Journal of Political Sciences*, 28(2), 207-235. <http://doi.org/10.26650/siyasal.2019.28.2.0021>
- Doğanay, G. (2022). Trabzonspor tribünlerinde taraftarlık pratikleri. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 162, 102-123.
- Dönmez, Y. (2019). *Ulus-devlet, milliyetçilik ve etnik kimlik: Bir çaykara etnografisi* [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Emiroğlu, K. (2017). “Trabzon ne yetiştirirsin”. G. Bakırezer & Y. Demirer (Eds). *Trabzon’u Anlamak* içinde (s. 97-126). İletişim Yayınları.
- Erekmeççi, M. (2022). Mikro milliyetçilik; modernist bir inşaa mı, geçmişin hayaleti mi; modernist ve etno sembolcü milliyetçi kuramlar bağlamında bir değerlendirme. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(89), 2231-2243.
- Güneş, G., & Yıldırım, B. (2019). Cinsiyet temelli bir savaş: Kadın cinayetlerinin medyada temsili üzerine bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 30(3), 936-964. <https://doi.org/10.33417/tsh.622587>
- Güvenç, B. (1993). *Türk kimliği: Kültür tarihinin kaynakları* (1. baskı). Remzi Kitabevi Yayınları.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. Sage Pub.
- Hall, S. (1998). “Eski ve Yeni Kimlikler, Eski ve Yeni Etniklikler”, A. D. King (Ed.), *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi* içinde (s. 71). Bilim ve Sanat Yayınları.
- Hogg, M. A., & Abrams, D. (1988). *Social identifications: A social psychology of intergroup relations and group processes*. Routledge Pub.
- Jenkins, R. (2004). *Social identity*. Routledge Pub.
- Kearney, R. (2012), *Yabancılar, tanrılar, canavarlar, ötekiliği yorumlamak* (Çev. B. Özkul, 1.baskı). Metis Yayınları. (Orijinal çalışma 2002 yılında yayımlandı.)
- Koç, Ö. (2020). *Demokrasi algısı üzerine uygulamalı bir çalışma: Trabzon ili örneği* [Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kurtoğlu, A. (1989). *Kentleşme sürecinde hemşehri dernekleri*, [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kurtoğlu, A. (2012), Siyasal örgütler ve sivil toplum örgütleri bağlamında hemşerilik ve kollamacılık. *A.Ü. SBF Dergisi*, 67(1), 141-169.
- Kümbetoğlu, B. (2021). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma* (7. baskı). Bağlam Yayıncılık.

- Mete, M. (2023). Sosyal kimlik teorisi ve göçmen kimliğinin ötekileştirilmesi süreci: Stereotipleştirmeye yönelik psikopolitik bir analiz. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 18(2), 470-489. <https://doi.org/10.17550/akademikincelemeler.1323189>
- Morley, D., & Kevin R. (1997). *Kimlik mekânları: küresel medya elektronik ortamlar, kültürel sınırlar* (Çev. E. Zeybekoğlu). Ayrıntı Yayınları.
- Mummendey, A., & Schreiber, H. J. (1983). Better or just different? Positive social identity by discrimination against, or by differentiation from outgroups. *European Journal of Social Psychology*, 13, 389-397.
- Neyzi, L. (2018). *Ben kimim: Türkiye’de sözlü tarih, kimlik ve öznellik* (6. Baskı). İletişim Yayınları.
- Öksüz, H. (2014). *20. yüzyıl başlarında Trabzon: toplumsal tarih yazıları*. Serander Yayınları.
- Önen, S. (2017). İzmir’de 35 ½ olmanın kentsel orta sınıf dinamikler. *Kültür ve İletişim Dergisi*, 39, 138-159.
- Özmen, Ş. Y. (2022). Trabzon’un sinemada sunumu: Komedi filmlerine yönelik bir analiz. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 29-63. <https://doi.org/10.53495/e-kiad.1126683>
- Özmen, S., & Vural, A. M. (2023). Medya profesyonellerinin medyada kadın temsili algısı. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20, 1-30. <https://doi.org/10.58793/marusad.1393716>
- Ragin, C. C., Nagel, J., White, P., & National Science Foundation. (2004). *Sociology program. Workshop on Scientific Foundations of Qualitative Research*. National Science Foundation.
- Saldana, J. (2019). *Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı* (Çev. A. Tüfekçi Akcan & S. N. Şad, 3.baskı). Pegem Akademi. (Orijinal çalışma 2009 yılında yayımlandı.)
- Saltık, Y. (2022). *Öteki Trabzonspor* (1. baskı). Alfa Yayınları.
- Sevinç, B. (2014) *Trabzonluluk kimliği: Bir şehrin ruhu* (1.baskı). Serander Yayınları.
- Sığın Karaduman, S. (2009). *Televizyon haberlerinde egemen ideoloji ve farklı kimliklerin temsili* [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Sözkesen, M. (2021). Sen anlat Karadeniz dizisinin kadın izleyiciler tarafından alınılanması. *Sosyal Mucit Academic Review*, 2(2), 72-91. <https://doi.org/10.54733/smar.987241>
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: grounded theory procedures and techniques*. Sage Pub.
- Subaşı, S. T. (2018). Dizilerde hegemonik temsiller: “Tipik karadeniz kadını”. Ö. Şendeniz & E. Yıldırım (Eds.). *Sırtında sepeti: Bafra’dan Hopa’ya Karadeniz’de kadınlık halleri* içinde (s. 317-347). Phoenix Yayınları.
- Taş, S. & Kamber T., & Başkan, K. (2017). Turistik destinasyon tercihlerinde filmlerin ve TV dizilerinin etkisi: Doğu Karadeniz bölgesi örneği. *Journal of International Social Research*, 10, 1134-1145.
- Thompson, J. B. (2019). *Medya ve modernite* (Çev. S. Öztürk, 2.baskı). Kırmızı Yayınları. (Orijinal çalışma 1995 yılında yayımlandı.)
- Turner, J. (1987). *Rediscovering the social group: A self categorization theory*. Basil Blackwell.
- Varol, S. F. (2016). *Temsil, ideoloji ve kimlik* (1. baskı). Varlık Yayınları.

- Weeks, J. (1998). *Farklılığın değeri, kimlik: topluluk, kültür, farklılık* (Çev. İ. Sağlamer, 1.baskı). Sarmal Yayınevi. (Orijinal çalışma 1996 yılında yayımlandı.)
- Woolf, N.H. & Silver, C. (2018). *Qualitative Analysis Using MAXQDA*. Routledge.
- Yavuz, Ş. (2015). Ataerkil egemen erkeklik değerlerinin üretiminde kadınların rolü: Trabzon örneği. *Fe Dergisi*, 7(1), 117-130.
- Yeğenoğlu, M. (2003). *Sömürgeci fanteziler, oryantalist söylemde kültürel ve cinsel fark*. Metis Yayınları.
- Yel, A. M. (2018). Medya ve sinemada temsil edilme biçimleriyle İslam karşıtlığı. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 5-16.
- Yıldırım, Ö. (2004). *Trabzon'da dini hayat* [Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yiğitbaşı, K., & Sarıçam, S. (2020). Toplumsal cinsiyet rollerinin temsili ve medya: Trt çocuk dergisi örneği. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 33, 22.
- Yoğurtçu, G. (2019). Yaşlılık olgusu ve yaşlılığın medyada temsili: Türkiye, Rusya ve Kırgızistan gazeteleri örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(3), 1049-1066.